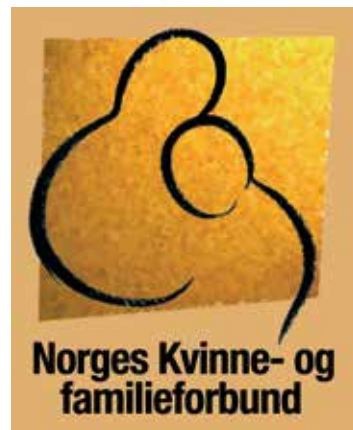

Kvinner & Familie

Nr. 2/2013

MEDLEMSBLAD FOR NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

Forsidefoto:
Lene Søgaaard Gloslie

Kvinner & familie
Nr. 2 2013
127 årgang - Grunnlagt 1887

Redaktør

Lene Søgaaard Gloslie

Utgiver:

Norges Kvinne- og familieforbund
Stortingsgaten 12, 0161 Oslo.
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Annonser:

post@kvinnerogfamilie.no

Abonnement:

Kan bestilles hos utgiver: NOK 150,- pr. år.
Medlemmer av forbundet får bladet gratis

Design:

Cathrine cmykeri/chfuglei@gmail.com

Trykk: Wittusen&Jensen

Opplag: 4500

Redaksjonsrådet:

Lene Søgaaard Gloslie:
redaktor@kvinnerogfamilie.no
Pernille Prøitz Jørgensen:
pernille@kvinnerogfamilie.no
Sonja Kjørlaus:
sonja@kvinnerogfamilie.no
Elisabeth Rusdal:
elisabeth@kvinnerogfamilie.no
Internettadresse:
www.kvinnerogfamilie.no

Frist for stoff: 14. oktober.

Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.
ISSN NR: 1891 - 7992

Norges Kvinne og familieforbund

Hensikt: Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Visjon: Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser. Verdssetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

K&F er tilsluttet:

Nordens Kvinneforbund (NKF)
Associated Country Women of the world (ACWW)
KFB (Kvinner frivillige beredskap)
FOKUS Forum for Kvinner og Utviklings-
spørsmål
Grønn Hverdag

Leder

Elisabeth Rusdal
Forbundsleder

Kjære medlem!

Det sies at om 100 år er allting glemt. Heldigvis er det ikke alltid slik. Vi feirer i år 100 års jubileet for stemmerett for kvinner. Landet over er det en rekke markeringer. Og i mange av disse markeringene deltar vårt forbund. Sammen med andre kvinner får vi en unik mulighet til å vise hva kvinner har utrettet de siste 100 år. La oss bruke denne muligheten. 11. juni er satt av som hovedmarkeringsdag. Mye skal skje i kommunene denne dagen. Kontakt kommunen og meld dere på. Bruk muligheten til å synliggjøre arbeidet vi driver.

Samtidig så må vi tenke fremover – hva blir viktig på veien videre. Vi må bruke mulighetene, vi må komme med innspill og bidra med tiltak som skaper og videreutvikler samfunnet vårt videre. Det kommende stortingsvalget er mulighetenes arena. Still spørsmål til kandidatene, finn ut hva de mener om våre viktige saker. Og sist, men ikke minst, avgi din stemme. Nettopp ved å delta og gi din stemme bidrar du til å sikre vårt demokrati og videreutviklingen av dette.

Vår kamp for innføring av skolemåltid er straks midtveis. Og jammen har dette blitt en suksess. Vi får gode oppslag og vi får politikere til å se betydningen av mat i skolen. I tillegg gode oppslag i media landet rundt. Dette viser at når kvinner går sammen om noe, ja da skjer ting.

15. mai ble FNs internasjonale familiedag markert verden rundt for 20. gang. Tema i år var "Fremme sosial integrering og solidaritet mellom generasjonene". Skolemåltid er en måte å fremme sosial integrering på. Solidaritet mellom generasjonene – det innebærer blant annet at vi yngre setter fokus på de eldres hverdag. Forbundet har gjort dette gjennom ulike utspill den siste tiden, vi har bedt om at det gjennomføres landsomfattende tilsyn med sykehjemmene. Vi har tatt opp, og etterlyst hva som skjer med "Vern for eldre." Enn så lenge sitter vi uten noe som helst svar på disse henvendelsene.

I forrige utgave av bladet skrev vi om vold i ulike former. Det ble et tema som dessverre ble mer dagsaktuelt enn vi hadde ønsket oss. Hva er det som skjer? Hvorfor blir det stadig mer av vold og grufulle overgrep innen familien? I hovedsak har dette dreid seg om yngre personer – men hvordan er det egentlig med de eldre? Hva med vold og overgrep i denne gruppen? Vi vet at rundt 25 % av eldre utsettes for vold og overgrep. Trolig er mørketallene her større enn

for andre grupper i samfunnet vårt. I tillegg har media flere ganger brakt historier fra dagens eldreomsorg. Omsorg som svikter, eldre som ikke får det de har rett til, og som de så absolutt har krav på. Retten til en verdig alderdom burde ikke være en kampsak – det burde være en selvfølge. Medias historier rundt beboere i sykehjem som ikke opplever en trygg hverdag har vi alle fått med oss. Forbundet har nå bedt om at det gjennomføres et landsomfattende tilsyn. For vi må kartlegge og se på omfanget. Så kan vi se på tiltakene. Vi venter fortsatt på svar på vår henvendelse.

Debatten raste på Kvinnedagen og statsrådens utspill om at alle kvinner må ta heltids lønnet arbeid. Den stilnet litt, men så i april/mai tok den seg opp igjen. Ligestilling skal tydeligvis ikke bety at kvinner skal ha valgmuligheter og respekt for de valg hun gjør. Det hele toppet seg når til og med direktøren for NHO sier at kvinner må, av ligestillingshensyn, velge heltids lønnet arbeid og gi avkall på en god del av foreldrepermisjonen til sin mann. Dette er alvorlig – med tanke på hvem som sier dette. Kristin Skogen Lund representerer arbeidsgiverne. Med sin uttalelse bidrar hun faktisk til å redusere ligestillingen og kvinners muligheter. Hennes uttalelser vil ikke styrke kvinners muligheter i arbeidslivet. Videre fulgte den nyvalgte LO-lederen Gerd Kristiansen opp med hjemmeverende kvinner, bollebaking og interiør. Et grovt feilskjær og ganske respektløst. Det er å håpe at begge disse mektige kvinnene tenker seg om, og ser verdien av det ulønnede omsorgsarbeidet, og at ligestilling faktisk dreier seg om kvinners mulighet til å velge ut fra egne ønsker og behov. Kvinners riktige valg skal ikke styres av noen få og mektige kvinner.

Men vi skal delta i debattene – vi skal fortsette å fremme våre saker. Vi skal skape gode nærmiljøer for alle – uansett alder eller kjønn. Det er på den måten vi kommer videre. Da bidrar vi til å bringe samfunnet fremover, og med fokus på mer enn meg og mitt.

God sommer til dere alle.

Med vennlig hilsen
Elisabeth Rusdal
forbundsleder

Redaktør

Lene Sogaard Gloslie

Redaktør

Med skolematkampanjen har K&F satt sammenhengen mellom ernæring og læring på dagsorden. Alle utfordringer i skolen kan ikke møtes og løses med pedagogikk alene. Barn og unge som ikke får i seg riktig ernæring, eller som ikke spiser skolematen sin, får ikke det påfyllet som skal til for å klare krevende skoledager. Det handler om mer enn å klare, det handler også om å være i stand til å lære, til å ha overskudd til å holde konsentrasjonen oppe.

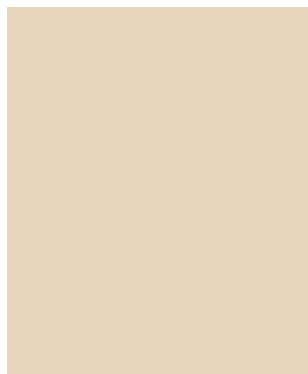
Hvorfor er det ikke en selvfølge at god ernæring og læring henger sammen, og at løsningen på mange av skolens utfordringer ligger i å servere barna næringsrike skolemåltider? Runar Døving peker på den historiske sammenhengen mellom introduksjonen av matpakken i 1936, den gang for å bote på mangelsykdommer og fattigdom, og situasjonen i dag. Selv om samfunnet har endret seg radikalt siden den tid, har vi beholdt den særnorske matpakken. Næringsinnholdet er vi kanskje mindre opptatt av. Godt sammensatte, næringsrike, varme måltider er jo en luksus?

Debatten om skolemåltider handler sjelden om ernæring og hva som gagnar barna, men blir raskt til en diskusjon om hvorvidt vi har råd til det, og om hvem som skal betale. Spørsmålet er vel heller – har vi råd til å la være? Matpakken er heller ikke gratis. Forholdsmessig er det ikke mye som skiller i pris mellom et næringsrikt, varmt måltid, og de tørre skivene med ost. Resultatene Hundsund skolerestaurant kan vise til, både når det gjelder konsentrasjon og utholdenhet, men også i forhold til et nytt fellesskap på skolen, skulle tale for seg.

Ute i lag og kretser har engasjementet for skolematkampanjen vært stort. Responsen har heller ikke latt vente på seg i lokalpressen. Selv på nasjonalt nivå har skolemåltidene blitt satt på dagsorden – og seiler opp som en sak i høstens valgkamp. Hatten av for stå-på viljen og engasjementet! Ordførerfjølene fylles opp med underskrifter for kampanjen, takket være innsatsen til den enkelte.

Geitmyra matkultursenter er en sjelden svale i norsk sammenheng. Et kjærkomment initiativ der barn lærer å lage sunn, økologisk og næringsrik mat fra bunnen av. Klasse 5B ved Vinderen skole er en av de heldige skoleklassene i Oslo, som har fått tilbringe en annerledes og svært lærerik skoledag på Geitmyra. Vi ble med!

God sommer!

Innhold

Vern for eldre	26
Lokalnytt	19
K&Fs Beredskapsutvalg	27
Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund	28
Liste over K&Fs tillitskvinner	30

ERNÆRING OG HELSE

Skolemåltid blir valgkampmat	4
Matpakken – endelig klar for museum?	8
Skolemåltid – nasjonal kampanje	10
Matkultur er Geitmyra	12
To viktige Stortingsmeldinger	16

NYTT FRA FORBUNDET

Ledelsens kalender	24
Organisasjonskurs i K&F	24

INTERNASJONALT UTVALG

Afrika – prosjekter og program	22
--------------------------------	----

KVINNER OG ØKONOMI

Jus og rettigheter	14
--------------------	----

Fra venstre: Jakob Sveinung, 10 a, Marlon Hansen, 10 a, Benedicte Knutson, 8b, Vilhelmine Lae, 8a, Jonas Gahr Støre og Lotta Siem, 9a nyter en smakfull lunsj på Hundsund skolerestaurant.

Skolemåltid blir valgka

Det er en kjent sak at helseminister Jonas Gahr Støre dro til New York for å få inspirasjon til innføring av skolemåltider i norsk skole. Hundsund skolerestaurant er skoleeksemplet på at man ikke trenger å dra over bekken etter vann.

TEKST OG FOTO : LENE SØGAARD GLOSLIE

Snarøya Kvinne- og familielag har allerede i fem år organisert servering av varme skolemåltider på Hundsund ungdomsskole. De kunne ta imot helseministeren i en profesjonelt drevet skolerestaurant, drevet etter prinsippet om at næring kommer før læring. Initiativtaker Lise-Lotte Bjelke, som selv har barn ved skolen, tok saken i egne hender og fikk til et samarbeid om skolemåltider med skolen. Læring og ernæring går hånd i hånd – noe elever og

Rebecca Ruth, 9b og Jonas Gahr Støre forskyner seg av den rikholdige buffeten.

mpmat

lærere på Hundsund har fått erfare.

Så var det også en imponert Støre som ankom Hundsunds skolerestaurant for å innta lunsj sammen med elevene. Med kyllingkjøttkaker, vildmosepoteter, dampet blomkål og tomat saus på menyen, i tillegg til en rikholdig salatdisk, kunne han slå fast at maten her er bedre enn den han får servert i Stortingskantinen.

– God mat er viktig for læring. Fellesskapet rundt måltidet er også verdifullt, og noe vi ikke oppnår når elevene stikker ned på 7-eleven, mener

Støre. Med felles mattid, og mulighet for elevene for å komme med menyoensker, har Hundsund oppnådd et nytt fellesskap på skolen.

– Det de som har gått her før savner, er nettopp maten, forteller Bjelke.

MATKULTUR MANGLER

– I den kulturelle skolesekken mangler det noe vesentlig, nemlig mat. Bjelke mener det er et paradoks, og noe hun mener burde være en naturlig del av et kulturtilbud for barn og unge.

– Hvordan skal vi lære barn og unge å ta de rette valgene, for å forebygge livsstilssykdommer, og for å oppnå konsentrasjon og et godt læringsmiljø i skolene, dersom vi ikke fokuserer på mat og ernæring?

SAMMENHENG LÆRING OG ERNÆRING

– Forskning viser at mat er viktig for læring, understreker Støre. Sammensetningen av maten, og det behovet unge mennesker har for næring, i en skoledag som blir lenger og lenger,

Skolemåltider – en varm potet i valgkampen

Norges Kvinne- og familieforbunds kampanje "Uten mat og drikke..." har gitt gjenlyd i pressen og i opptrappingen til høstens valgkamp. De ulike partiene har alle ulik holdning til skolemåltider. Mens SV har kjempet for, og fått innført frukt i skolen, åpner nå Ap for innføring av skolemåltider, men tilpasset lokale forhold og muligheter. Høyre stiller seg avvisende til skolemåltider.

Kampanjen "Uten mat og drikke..." har vært lansert landet rundt, og presedekningen lokalt har vært god.

Forbundsleder Elisabeth Rusdal, lagleder Cecilie Huseby, Lise-Lotte Bjelke og Jonas Gahr Støre er skjønt enige om kvaliteten på Hundsvund skolerestaurant.

kan ikke sees fra hverandre. Mat med lite næring – eller alternativet – at skolematen ikke spises, bidrar ikke til god læring.

– Arbeiderpartiet har en pragmatisk holdning til dette. Vi ser at løsningene på dette med skolemåltider må tilpasses den enkelte skole og lokalmiljø. Skoler er ulikt utrustet, og man vil også kunne være avhengig av at man har foreldre som stiller opp, sier Støre.

FORNØYDE SKOLEELEVER

– På barneskolen spiste jeg veldig lite. Det var kjedelig med brødsiver. Nå har vi lyst på maten, kan fornøye skoleelever fortelle. Når det gjelder læringen, er tilbakemeldingene klare. – Før pleide jeg å være sulten og ganske lite våken. Jeg klarer ikke å jobbe når jeg er sulten.

Undersøkelsen skolen har gjennomført viser i klare tall hvilke endringer det varme skolemåltidet har gitt. 95 % av elevene mener at lunsjen har betydning for konsentrasjonen og at den gir mer energi. Hele 98 % mener at maten de spiser til lunsj har betydning for hvor mye de orker i løpet av skoledagen.

Fra lærernes side rapporteres det at elevene nå klarer dobbelttime på ettermiddagen uten pause, og at det generelt er større ro og bedre konsentrasjon. Foreldrene kan fortelle om barn som har endret seg; de gjør lekser uten mas, de smaker på nye ting hjemme, de er blide og noen sier til og med: – Vi har fått en ny sønn.

– Slike resultater viser at god og riktig ernæring gir umiddelbar virkning på læring og læringsmiljø, slår Støre fast. De gode resultatene fra Hundsvund skolerestaurant tar helseministeren med seg i valgkampen. Skolemat og folkehelse henger sammen.

Hundsvund skole-restaurant

Norges Kvinne- og familieforbund har lang historikk å vise til i forhold til riktig kosthold og ernæringsspørsmål. Som en av de første til å etablere husmorskoler og engasjere seg for at husstellære skulle inn som undervisning, arbeider fortsatt K&F for at undervisningen og kunnskapen innen dette området skal styrkes.

Da Snarøya Kvinne- og familielag startet opp arbeidet med servering av varm lunsj ved Hundsvund startet opp, var hensikten å vise, via eksemplets makt, at det å servere skikkelig mat i skolen ville gi elevene et mer bevisst forhold til matens betydning for konsentrasjon og fysisk velvære, samtidig som de ville orke mer undervisning utover ettermiddagen.

Elevene svarer gjennomgående positivt i forhold til begge målsetningene i en undersøkelse som er gjennomført etter innføringen av skolemåltider. Konsentrasjon og utholdenhet er bedre, kunnskapen om mat har økt, og elevene har smakt mat de ikke hadde prøvd før, eller ikke likte tidligere. De har også blitt flinkere til å spise frukt og grønnsaker, og til å prøve nye smaker.

Lærerne bekrefter sammenhengen mellom endret kosthold og større ro og utholdenhet i timene. Konsentrasjonen har økt – både blant elever og lærere. Lunsjen har blitt et hyggelig og sosialt høydepunkt, samtidig som lunsjen forhindrer at for mange ikke spiser mat i skoletiden.

Hundsvund skolerestaurant er et non-profit selskap som tilbyr varm lunsj ved Hundsvund ungdomsskole i Bærum. Tiltaket er en abonnementsordning basert på foreldrebetaling. Måltidene tilberedes ved skolen etter konkrete retningslinjer for varmt skolemåltid fra Livsmedelverket i Sverige.

Tiltaket er en del av skolen – men selvstendig. Restauranten sørger for varm lunsj i tre barnehager. I tillegg tilbyr de middag hver tirsdag og torsdag for alle som måtte ønske det. Det tilbys dietter der dette er

En av fire spiser ikke opp skolematen

Forskningsrådet satte i 2011 søkelyset på skolematen. Hva spiser barna på skolen, hvem lager matpakken – og spises den opp? Dette var et felt forskerne visste svært lite om. Gjennom Forskningskampanjen som hvert år arrangeres i forbindelse med Forskningsdagene, deltok hele 15.791 elever fra alle klassetrinn og deres lærere i nybrottsarbeidet.

Forskningskampanjen har generert enorme mengder data. Forskerne vet nå hvilke påleggstyper som forekommer hyppigst i landets matpakker, at 3 % av elevene ikke har med mat på skolen, og prosentandelen som drikker vann fremfor melk.

Tallene viste også at 12 % totalt ikke spiste frokost. Fordelt på skolenivå, viste det seg at omlag 1 av 10 på barneskolen ikke spiste frokost, mens hele 2 av 10 på ungdomsskolen og i videregående skole ikke spiste noe før lunsj.

Det var samtidig en tendens til at de som selv laget sin egen skolemat, oftere spiste den opp, enn de som ikke laget den selv. Frukt var oftere med i skolematen andre hadde laget.

Mens 22 % totalt viste seg å ikke spise opp skolematen, var tallene høyere for barneskolen. Her var det hele 26 % som ikke spiste opp maten sin.

Samtlige registreringer fra kampanjen ligger tilgjengelig på www.miljolare.no/skolematen.

ønskelig, enten på grunn av allergi/intoleranser, eller av kulturelle årsaker.

Det må investeringer til, i form av utstyr og lokaliteter, for å få en skolerestaurant i gang. Men det vil koste adskillig mer å reparere kostholdsrelaterte livsstilssykdommer i fremtiden enn investeringen i skolemåltid.

Når det gjelder den enkelte families lommebok, er prisen på en varm lunsj ved Hundsund 38,- kroner per dag per elev. En matpakke laget etter "Norske retningslinjer for skolemåltid" koster ca. 27,- kroner per dag.

Dette er ikke dyrt, og samtidig virker skolemåltid som et forebyggende helsetiltak. I motsetning til matpakker, der det er lett å se de sosiale forskjellene gjennom innhold og utforming, får alle gjennom skolemåltidet den samme maten. Støtteordninger bidrar til at alle kan betale for skolemåltidet. Skolemåltidet krever heller ingen tid vekk fra undervisningen for lærerne, da det er profesjonelle kokker som lager maten.

Mange har ikke matpakke med på skolen. Samtidig spiser 1 av 4 ikke matpakken sin. 1 av 5 spiser ikke spiser frokost hjemme. Hundsund skolerestaurant har vist i praksis at et varmt skolemåltid innebærer å ta ansvar for at barna får et solid grunnlag for konsentrasjon og læring.

(Kilde: Snarøya Kvinne- og familielag).

MATPAKKEN

– endelig klar for museum?

Runar Døving, professor,
Markedshøyskolen og forsker, SIFO.
Foto: Markedshøyskolen.

I mange år har han drevet sitt eget lille korstog mot en nasjonal særegenhet – matpakken. I sin tid innført for å bøte på fattigdom og mangelsykdommer. I våre dager en kilde til mangler; både ernæringsmessig, sosialt og for læringsutbyttet i skolene.

AV: LENE SØGAARD GLOSLIE

– Matpakken må gå av med pensjon. 76 år gammel bør den være på vei til museum, der den hører hjemme, fastslår Runar Døving, professor, Markedshøyskolen og forsker, SIFO. Bedre ernæring må erstatte dette særnorske fenomenet.

Døving underslår ikke at matpakken en gang fylte en viktig funksjon. Da matpakken ble skapt, var nordmenn underernærte og Norge et fattig land. Folk spiste grøt og ihjelkokt mat med

lite næring. Dårlege tenner, utbredte mangelsykdommer og slett kunnskap om ernæring var regelen. Det moderne, velstående Norge har endret seg drastisk siden den tid. Allikevel har matpakken blitt stående igjen, som en kulinarisk merkevare.

– I både et folkeernærings- og likhetsperspektiv er dagens matpakke et stort problem. En frivillig ordning som favoriserer dem som allerede har et godt kosthold. Det betyr at matpakka aldri vil fungere for de ressursvake. At opp mot

en femtedel av barna ikke spiser skikkelig i løpet av dagen, er selvfølgelig et hinder for godt læringsmiljø. Det synes åpenbart at det er en sammenheng mellom det glitrende finske skolemåltidet og de tilsvarende glitrende resultatene finnene oppdriver i skolen, sier Døving.

OSLOFROKOSTEN

Som et svar på fattigdomsproblemer og mangelsykdommer ble Oslofrokosten innført i 1932. Carl Schiøtz, som var leder for Skolehelsetjenesten, satte sammen et obligatorisk skolemåltid, med den gjenkjennbare sammensetningen: Kneipp, smør, leverpostei, ost, brunost, gulrot, en skje tran og et glass melk. Hånd i hanske med norsk landbruksproduksjon, var dette et glimrende måltid for et land som kunne produsere akkurat det innholdet. Godt sammensatt og full av næring.

Men ordningen var dyr, spesielt for fattig distrikter. Olav Lien i den lille, fattige kommunen Sigdal, foreslo en omlegging av skolebespisningen. En bedring av kostholdet på landsbygda var påkrevet, men ugjennomførbar på grunn av kommunenes økonomi. Medbrakt Oslofrokost ville løse problemet.

MATPAKKA

– Eureka! Med dette oppfant han matpakka. Foreldre ble pålagt å skaffe tilveie innholdet i Oslofrokosten, og landets helsesøstre overvåket barnas matpakker. I løpet av noen tiår var matpakken standard, ikke bare i skolene. Liens grep ved å innføre tvungen kaldt mat på skolen fikk ringvirkninger. Hele landet skulle pakke maten til lunsj. Det førte samtidig til at to måltider ble kalde, da man begynte å spise den samme maten til frokost. Til tross for at samfunnet er astronomisk endret i løpet av disse 76 årene, har dette merkelige måltidet stått stille, sier Døving.

Overvåkningsaspektet ble imidlertid raskt borte, og den statlige retten til å ta ansvar for andres ernæring ble svekket utover i århundret. Men propagandaen fra 30-tallet satte seg i ryggmargen.

– Spiser en varm mat midt på dagen er det noe luksus over det. Denne hjernevaskingen gjør at en ikke ser på innholdet og ernæringen. Det er noe skamfullt over at

andre lager maten for en, sier Døving.

Matpakka hadde samtidig, helt fra begynnelsen, det problemet at den ofte ikke ble spist. «Hva skal man gjøre når matpakken kommer halvspist hjem igjen», skrev Schønberg Erken i 1937.

– Hun foreslo pynt, som generasjon etter generasjon mødre og helsedirektorer etter henne har gjort, men svært mange barn får stadig ikke med seg riktig og god mat på skolen.

MATPAKKEN ER ANTISOSIAL

Matpakken har også andre sider ved seg, mener Døving. – Med matpakken lærer vi barn opp til at lunsjmåltidet er en privatsak. Hver enkelt inntar sin mat bak et gjerde av matpapir. Noen med påtegnede kjærlighetserklæringer ut i offentligheten.

Som voksne er lunsjen en viktig arena for utveksling av sosial informasjon. Matpakken fratar våre barn opplæringen i sosialisering rundt et felles måltid, mener Døving, og spør retorisk om vi tar med oss hver vår mat til middag?

Hadde alle hatt med Oslomåltidet ville det vært en annen sak. Men slik er det ikke, og slik kommer det aldri til å bli. Barn har med ulik lunsj, de har dårlig tid til spising, og får for lite mat. Et par tørre brødskeer med ost er ikke nok fram til middag, som gjerne er forskjøvet til klokken 18.

– Helvetestimen, der foreldre henter barn, løper innom butikken – og gir grinete barn noe søtt for å stagge sulten, er velkjent i de fleste familier. Vi har ikke mange husmødre lenger, da må det andre praksiser til. Mødre er i dag i arbeid – da må skolekjøkkenet ordne opp!

– Og det er faktisk heller ingen skam at maten smaker godt og at andre har laget den til oss! En måltidsreform handler om både tradisjon, kultur, innovasjon, pedagogikk og smak. Døving mener fellesmåltidet ikke er en sosialistisk idé, tvert imot handler det om en kulturs evne til å samarbeide om å nå større mål.

POLITISK UENIGHET

Skolebespisning seiler opp som en valgkampsak, og partiene har inntatt ulike standpunkt. Det økonomiske spørsmålet

er, nå som før, en del av stridens kjerne.

– Mat er ikke et individuelt anliggende. Det handler om kultur, næring og læringsaspektet. Ernæring er en forutsetning for læring. Om vi ser til Italia, der de kobler bespisningen i skolene til den lokale matproduksjonen og pedagogikken, klarer man samtidig å gjøre maten til en del av kulturundervisningen. Norge på sin side, lider som kulturnasjon under en påfallende lav gastronomisk selvfølelse. Vi kaller skjøroost for Cottage Cheese, og kan ikke navnet på ulike sildekvatiteter. Når Høyre er imot skolebespisning, argumenterer de uten kompetanse og kunnskap, mener Døving.

– For Høyre burde de kulturelle og ernæringspedagogiske argumentene være klare. Høyre er et parti for en bedre skole og en sterkere kulturnasjon, og burde ikke ønske å være det siste landet før Albania som har en offentlig bespisning, sier Døving, som samtidig mener at det er relativt uvesentlig hvor man henter pengene fra for å finansiere skolemåltider.

Matpakken er ikke gratis, og vi kan ikke velge å la være å spise.

STORDRIFTSFORDELER

– Et nøkternt regnestykke går i fellesmåltidets favør. For norsk landbruk er samtidig en offentlig skolebespisning kjærkommen. Ved å forflytte innkjøpet fra enkeltforbrukeren i butikk til storkjøkken, kan man handle direkte med det lokale landbruket og samtidig oppfylle ideologien om kortreist mat. En offentlig bespisning har stordriftens fordeler.

Det trengs riktignok en engangsinvestering i kantiner i flere skoler. Men på sikt er det bare dagligvarehandelen som vil være taper i en offentlig skolematreform.

Ernæringsmessig, for læringsutbyttet og rent kulturelt finnes det bare gode argumenter. Døving tror derfor mange av Høyres velgere ikke er enige med sitt partis standpunkt mot skolemåltider.

– Jeg er selv en potensiell Høyrevelger – men aldri – om de ikke gjør noe med matpakken!

Debatten om skolemåltider har blusset opp i forkant av valgkampen, og gitt god pressedekning.

Skolemåltid

– nasjonal kampanje

VI SETTER POLITISK DAGSORDEN

Vi opplever at vår nasjonale kampanje "Uten mat og drikke – duger helten ikke" har medført en politisk debatt rundt skolemåltid. Mer enn noen gang har vi preget den politiske debatten og satt dagsorden.

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL
FOTO: LENE GLOSLIE

Tusen takk til alle dere som har engasjert dere – enten for å få ordførerens underskrift, stå på stand, skrive leserinnlegg eller samlet underskrifter. Alt dette har bidratt til dagsorden.

LA OSS SE PÅ HVA SOM HAR SKJEDD
Da starten gikk på kampanjen rykket

helse- og omsorgsminister Jonas Gahr Støre ut og sa at han var for innføring av skolemåltid. Han ble overbevist om dette etter besøk i New York. Uttalelsen falt i Rogaland under et årsmøte i Arbeiderpartiet – og Stavanger var faktisk en av startstedene for vår kampanje. Noen av våre tillitsvalgte hadde i forkant av starten vært flinke og skrevet leserinnlegg om betydningen av skolemåltid og om vårt forbunds syn.

Også i de andre startstedene ble det oppslag i lokalmedia – og det var fokus på underskriftslistor og ordføreropprop.

Så fulgte vi opp og statsråden ble invitert til lunsj på Hundsund skolerestaurant i regi av Snarøya kvinne- og familielag. Mer medieoppslag kom.

Underskriftskampanjen fikk sin elektroniske kampanje også – vi brukte Facebook til å markedsføre kampanjen sammen med stadig nye meldinger på

Flere lokale politikere fra ulike partier følte behov for å si sitt om skolemåltid – noen var enige, andre var ikke direkte motstandere, men de ville vente med dette. De skrev eller ga intervjuer. Uansett – de oppslag vi fikk vite om, medførte en hilsen fra forbundet og oversendelse av mer fakta om dette med skolemåltider.

Alle politiske partier på Stortinget fikk henvendelse med spørsmål om møte for å snakke om skolemåltid. Møter har vært holdt med representanter fra KrF og Høyre. I møtene har vi argumentert og lagt frem mer dokumentasjon og erfaringer. Alt dette er samlet i ett eget dokument og de har vi sendt alle politikere som har sagt noe om skolemåltid.

Vi har sendt innspill til i forbindelse med statsbudsjett for 2013 om innføring av skolemåltid. Vi skrev det som innspill for Folkehelsemeldingen som nylig ble ferdigstillet og der kom det med noe om dette.

Hva mener de ulike politiske partiene

Vi tar her utgangspunkt i selve saken. Dette med finansiering og/eller foreldrebetaling, organisering og annet er momenter som vi ikke har vektlagt ennå. Her dreier det seg om å få saken på dagsorden og så skape og delta i debatter om hvordan dette kan løses. Ikke alle partier er tydelige på hva de mener – derfor kan kanskje listen synes mangelfull.

ARBEIDERPARTIET ER FOR INFØRING AV SKOLEMÅLTID.

Høyre er imot dette nå. De vil satse på økt skoloring av lærere. Mat er foreldrenes ansvar.

KrF er for skolemåltid.

Senterpartiet har gjennom flere leserinnlegg signalisert at det er for skolemåltid.

SV har hatt skolemåltid som valgkampsak for noen år siden.

Landet rundt har ordførere fulltegnet "Ordførerfjela" og gitt sin støtte til kampanjen for skolemåltider.

Nå sier de at de gradvis vil fase ut frukt- og grøntordningen og så vurdere skolemåltid. Kunnskapsminister Kristin Halvorsen sier hun er for, men at det koster for mye.

HVA HAR VI FÅTT TIL SÅ LANGT:

- Mange lokale avisoppslag om skolemåltid og vårt forbunds syn.
- Lokale politikere som engasjerer seg i spørsmål om skolemåltid.
- Statsråd som støtter innføring av skolemåltid.
- Skolemåltid med i Folkehelse-meldingen.

I tillegg har vi vist at når vi som organisasjon går sammen og jobber felles for en sak, da skjer det mye. Da klarer vi å sette politisk dagsorden lokalt og nasjonalt. Nå fortsetter vi arbeidet – vi skal ha skolemåltid som en av sakene i høstens valgkamp. Vi gir oss ikke så lett. Ha alltid med deg underskriftsliste i vesken og samle underskrifter. Fulle underskriftslisters sender du inn til kontoret. Oppfordre gjerne venner og kjente til å skrive under på den elektroniske kampanjen – noen vil gjerne ha tid til å tenke før de underskriver. Laget kan skrive til sine lokale kandidater til årets stortingsvalg og spørre hvilket syn de har på skolemåltid. Henvendelsen kan sendes ut via lokalmedia. Vi har ennå tid – sammen skal vi få dette til.

Foto: Privat

STAVANGER K&F 90 ÅR

AV: INGUNN THORSEN

Den 13. mars 1923 ble «Stavanger Hjemmenes Vel» stiftet. 13. mars 2013 var tilfeldigvis vår møtedato, så vi inviterte vårt nabolag Tananger K&F til kombinert feiring av 90-års dag og Nordens Dag. Festmøtet fant sted i kaféen på Øyane sykehjem, med flotte smørbrød og kaker fra sykehjemmets kjøkken.

Lagleder ønsket velkommen med å lese Stavanger trubaduren Svein Tang Wa`s tekst «Morer». En nydelig hyllest til alle mødre.

Vi har fått en del nye medlemmer (hurra!), så lagleder fortalte litt om Marie Michelet og hennes rolle både når det gjelder vårt eget og nordens forbund. Og vi trenger å bli minnet på det vi «gamle i tralten» også.

Ett av våre medlemmer, Inger Halvorsen, hadde bladd litt i den første protokollen. Og jamen var det aktive damer, eller fruer som satte i gang dette arbeidet. Ja, fra starten og helt fram til krigen, ble alle tiltalt som fru ditt og datt. Ingen fornavn ble nevnt. De dukket først opp etter at arbeidet ble tatt opp igjen etter krigen. På det første møtet etter krigen, møtte det vel 200 medlemmer! Det er verdt å nevne.

Nestleder Ingebjørg Rasmussen hadde funnet referatet fra 40-års jubiléet i 1963 og fortalte fra den feiringen. Interessant å se hvordan ting forandrer seg.

Det var en koselig kveld med god mat, sang, mye «rad-
del» og selvfølgelig utlodning.

Neste steg i feiringen blir teatertur til Kristiansand i slutten av mai. Da blir det «Evita» i Kristiansands storstue «Kilden», med påfølgende festmiddag.

Ivrigt 5. klassinger fra Vinderen skole får god instruksjon fra lærer Erling Nordgård. Fra venstre: Pia Maria Brodalen, lærer Erling Nordgård, Emilia Harrell, Amanda Botnen, Nora Cathrine K. Barkvoll.

Strandsnegler og bjørke-slush, eller hva med stekte tistelstenger og bjørkebakt lam? Geitmyra matkultursenter begeistrer barn – og måpende foreldre – med naturens upåaktede delikatesser. Når maten bare er presentert riktig, finnes det ikke kresne barn.

Matkultur

Daglig leder Lene Gjelsvik ved Geitmyra matkultursenter for barn.

TEKST OG FOTO: LENE SØGAARD GLOSLIE

Lene Gjelsvik, daglig leder ved Geitmyra matkultursenter for barn, kan fortelle om fulle hus når det er åpen gård på Geitmyra.

– Vi har rundt 1000 besøkende under slike dager, og fokuserer da på ulike tema. Neste mulighet kommer 2. juni, og temaet er vårens villskap. Ville vekster, som skvallerkål, nesle, granskudd og seveje skal samles og tilberedes. Vi ønsker å vise folk som bor i byen at det er et matfat her også, rett utenfor stuedøren.

Mange muligheter for å lære

Det er tydelig at Geitmyra matkultursenter har svart på et behov for å lære om kosthold og ernæring. Forventningsfulle barn fyller opp fritidskurs på kvelden, fire av sommerukene kan barn

gjennom Sommerskolen i Oslo, som administreres av Utdanningsetaten, få gå på kurs, og barnehager kommer til Geitmyra på "superfredag". I tillegg drives det opplæring av voksne som jobber med barn. Lærere i mat og helse kan hospitere gratis på Geitmyra, for å få inspirasjon og et engasjert miljø å forholde seg til. Det kan være ensomt å være lærer i dette faget, som er lite prioritert i skolen.

– Geitmyra tilbyr på årsbasis 6. klasser i Oslo en ukes undervisning i matlagningens kunst. Fire dager er skoleelevene på Geitmyra for å lære om mat og ernæring. Den femte dagen kommer en lærer fra Geitmyra til klassen for å sjekke hjemmeleksen – en egenprodusert matpakke som skal inneholde næringsrik mat, forteller Gjelsvik.

Lærer Lisa Ulstein, Martin Gloslie og Wilhelm J. Lundstrøm.

Fra venstre: Liam Kristoffer Strand, Christoffer Tryggestad, Theodor Nissen-Meyer og Karsten Lansing.

Liam Kristoffer Strand og Theodor Nissen-Meyer tar utfordringen og prøver stylvane.

er Geitmyra

SKOLEBESØK

I mai, med mange røde dager i kalenderen, åpnes det for enkeltstående dager, da klasser og aktivitetsskoler kan bruke en hel skoledag til å fordype seg i kulinariske gleder.

5B ved Vinderen skole lot ikke en slik sjanse gå fra seg til å utvikle kokkekunstene. En lekker meny med hjemmelagede fiskekaker, ovnsbakte økologiske rotfrukter og majones fristet små hender som ivrig kuttet og danderte. En liten smakebit av de gode og ferske råvarene, ble det også mulighet for underveis i kokkeleringen.

– Jeg ble veldig glad da jeg fikk se menyen barna skulle lage. I dagens ferdigmatverden er det flott at de kan få lære å lage mat fra bunnen av. Lærer Erling Nordgård er svært fornøyd med

opplegget, og opplevelsen det gir å være på Geitmyra.

I tillegg til den praktiske matlagingen, får barna oppleve gårdslivet på Geitmyra. Noen av råvareprodusentene holder til i hønsegården. En gjeng skravlete, frittgående og fargerike haner og høner tok nysgjerrig imot de besøkende skoleelevene, og sa ikke nei takk når de ble bydd på litt økologiske matrester. Elevene fikk også prøve seg på andre aktiviteter. Noen forsøkte seg på stylvane for første gang, og trillebårløp var heller ikke hverdagskost for alle.

Men best av alt var maten – for barn er det vel ingenting smaker som mat man selv har laget!

Støtte til Geitmyra

Geitmyra matkultursenter for barn representerer et tilbud for barn og unge som sammenfaller med Norges Kvinne- og familieforbunds satsning på kosthold og helse. På bakgrunn av eget besøk med klassen på Geitmyra, fremmet Gjertrud Mortensen under årets årsmøte i Oslo krets av K&F forslag om å bevilge støtte til Geitmyra. Årsmøtet besluttet å bevilge 150.000 kroner til driften av Geitmyra matkultursenter.

Jus og rettigheter

Marthe Haavind er advokat i Langseth Advokatfirma DA

Trude Stormoen er advokat og partner i Langseth Advokatfirma DA

KVINNERS ØKONOMISKE RETTIGHETER VED SKILSMISSE

AV: TRUDE STORMOEN OG MARTHE HAAVIND

Når ektefellene går fra hverandre får det store økonomiske følger for dem.

Ektefellene kan ha ordnet seg slik at mannen har jobbet fulltid gjennom hele ekteskapet, opparbeidet gode pensjonsrettigheter, bygget seg opp en yrkeskarriere og eget firma. Kvinnen har kanskje jobbet deltid og hatt hovedansvar for husarbeid og barnepass. Mannen har investert sin arv i hus, bil og hytte, mens kvinnen har brukt sin arv på ferier, interiør og forbruksutgifter. Så kommer skilsmissten. Hvilke rettigheter har kvinnen? Det er viktig for kvinner å være klar over sine økonomiske rettigheter ved skilsmisse, men også å vite hvordan man kan sikre seg på forhånd.

HOVEDREGELEN ETTER EKTESKAPSLOVEN LIKEDELING – FELLESEIE

Hvis man ikke har inngått noen avtale om hvordan formuen skal fordeles ved skilsmisse gjelder reglene i ekteskapsloven. Hovedregelen er da at verdier som er skapt mens man er gift skal deles likt ("felleseie"). Det skal gjøres fradrag for gjeld slik at det er nettoformuen som deles.

Felleseie handler om hvordan delingen av ektefellenes verdier skal skje ved oppløsning av et ekteskap. Selve gjenstanden beholdes av den som eier den; da blir det avgjørende om det er eneeie eller sameie.

I praksis foregår delingen slik at hver ektefelle tar ut verdier av sin rådighetsdel til dekning av sin gjeld, og deretter deles felleseiet likt. Den delingen som skal skje kalles gjerne "skifte". Skiftet kan foregå offentlig eller privat. Ved privat skifte ordner ektefellene selv med delingen og gjennomføringen av den. Hvis de har verdier av betydning vil de normalt ha hver sin advokat til å bistå seg. Offentlig skifte foretas av tingretten.

SKJEVDELING

Verdier som man eide før man ble gift og tok med seg inn i ekteskapet kan holdes utenfor delingen. Det samme gjelder for arv og gaver fra andre enn ektefellen. Hvis for eksempel mannen eide en leilighet før ekteskapet ble inngått, kan verdien av denne holdes utenfor delingen. Dette kalles "skjevdeling". Verdier som skal kreves skjevdelt må være i behold, og dette må kunne bevises. Skjevdelingsregelen er en verdiregel. Det betyr at kravet gir rett til å holde verdien utenfor, men ikke selve gjenstanden.

Dersom skjevdeling fører til et urimelig resultat kan regelen settes til side; kanskje har kvinnen brukt sin arv på forbruksvarer og ferier, mens mannen har brukt sin arv på hus og bil. Da vil det være urimelig at mannen skal ha krav på skjevdeling for sin arv, men ikke kvinnen. Hva ektefellene i en skilsmisssituasjon synes er urimelig eller ikke er – som man kan forestille seg – nokså forskjellig. Da er det fordel om man har laget avtale om dette på forhånd.

AVTALER OM FORDELINGEN VED SKILSMISSE

EKTEPAKT

Skal man avtale noe annet enn det som følger av loven bør dette gjøres ved ektepakt. En ektepakt er en avtale som bestemmer hvordan ektefellenes formue

skal deles ved skilsmisse eller død. En ektepakt kan klargjøre hvilke verdier som skal skjevdeles. Bevismessig er dette en fordel. Man kan også avtale i en ektepakt at ektefellene – eller en av dem – frasier seg retten til skjevdeling.

Oftest inngås ektepakter for å avtale at enkelte verdier skal være særeie. Særeiemidler holdes helt utenfor delingen ved en skilsmisse. Er boligen mannens særeie får han beholde selve boligen og han trenger heller ikke dele verdien av denne med kvinnen. Vær oppmerksom på at også verdistigningen av særeiboligen vil kunne holdes utenfor delingen. Særeie kan også være bestemt av arvelater eller den som gir en av ektefellene en gave. Merk imidlertid at verdien av gaver mellom ektefeller deles hvis ikke annet er bestemt i ektepakt. En ektepakt kan også delvis regulere arverettslige spørsmål. Det kan for eksempel avtales at mannens hytte er hans særeie ved skilsmisse, men felleseie ved død. Den gjenværende kan også i en ektepakt gis rett til å sitte i uskifte med særeiemidler. Denne retten har man ikke uten at det er avtalt.

VEDERLAGSKRAV

Det er gjerne den ektefellen med størst formue som har interesse av å opprette særeie. Dersom den andre ektefellen har bidratt til å øke verdien av dette særeiet, kan det kreves kompensert i form av et vederlagskrav.

Det klassiske eksempel er at ektemannen har en bedrift som er hans særeie. Verdien av bedriften er da ikke med i delingsgrunnlaget ved en skilsmisse. Likevel kan kvinnen ha rett til et vederlagskrav. Den innsats som kan gi grunnlag for et vederlagskrav er typisk bidrag til familiens underhold eller arbeid i hjemmet; kvinnen har kanskje hovedansvaret for hjem og barn, noe som gjør at mannen kan bruke tid på sin karriere og bedriften som er særeie. Vederlagskravet gis i form av et pengebeløp.

Et annet praktisk eksempel som kan gi

rett til vederlag, er at ektefellen har brukt lønn som er felleseie til å nedbetale lån på sin særeiebolig, eller kjøpt pensjonsforsikring for lønnsmidlene.

ØKONOMISKE RETTIGHETER I TIDEN ETTER EKTESKAPSBRUDDET?

BIDRAG

Under ekteskapet har ektefellene en gjensidig plikt til å forsørge hverandre. Ved skilsmisse er hovedregelen at denne underholdsplikten opphører. Hjemmearbeid eller deltidsarbeid gir imidlertid begrensede muligheter for å bygge opp karriere og inntektsgrunnlag. Den ene ektefellen kan også ha full omsorg for partenes felles barn, noe som reduserer muligheten til egen inntekt etter bruddet. Kvinnen kan i slike tilfeller kreve at mannen forsørger henne ved bidrag.

Bidrag gis normalt i en overgangsperiode etter bruddet. Har ekteskapet vært langvarig og kvinnen for det vesentlige har arbeidet i hjemmet, er det urimelig å kreve at hun skal søke et yrke utenfor

hjemmet. Yrkesmulighetene for kvinner i 50-60 årene uten arbeidserfaring er meget begrenset. Mannen kan da bli pålagt en livsvarig underholdsplikt. Den som har prioritert hjem og barn har gjerne også opptjent færre pensjionspoeng enn den andre. Dette er relevant for bidragsplikten. Det er også en egen kompensasjonsregel dersom den annens uttak av trygde-, pensjons- og forsikringsytelser fører til at ektefellen blir urimelig dårlig stilt. Bidraget må ses i sammenheng med denne bestemmelsen.

BRUKSRETT TIL BOLIG

Hovedregelen er at den som eier boligen får beholde den. Den som ikke får boligen kan likevel få en bruksrett til den. Det må i så fall begrunnes i ektefellens eller barnas behov. Helseforhold og behovet for å bli boende på stedet grunnet arbeid er relevant.

SAMBOERE

For samboere gjelder andre regler enn for ektefeller. Det finnes ingen «samboerlov»

som regulerer delingen av formuen ved opphør av samlivet. Hovedprinsippet er at hver samboer beholder sine eiendeler og sin gjeld. Problemet kan imidlertid være å klarlegge hvem som eier hva. Det er derfor ekstra viktig å opprette samboeravtale som regulerer både rettigheter og plikter mens samlivet består og hvordan en eventuell deling skal foretas. En samboeravtale gjelder bare ved samlivsbrudd og ikke ved død. Samboere bør opprette et testament da det er svært begrenset hva de arver av hverandre etter loven.

Reglene i ekteskapsloven er kompliserte og svært skjønnsmessige. For å skape større forutsigbarhet anbefaler vi alle kvinner å vurdere om det kan være hensiktsmessig å opprette en ektepakt. Vår erfaring er at det er det økonomiske oppgjøret ved skilsmisse som skaper de fleste konflikter av familierettslig karakter. Dessverre opplever vi ofte at kvinner ikke er bevisste sine rettigheter.

LIKESTILLING – KVINNER PRESSES

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

Oppkjøringen til kvinnedagen 8. mars ble ganske heftig. Vår barne-, likestillings- og inkluderingsminister gikk ut med budskap om at skal vi oppnå full likestilling må alle kvinner ut i fulltids stillinger.

Først da ville vi ha likestilling. Man kan jo hoppe i stolen av mindre og det på selveste kvinnedagen. Reaksjonene lot ikke vente på seg. Og i løpet av dagen måtte statsråden rykke ut og komme med presiseringer.

Vi reagerte også og fikk oppslag nettopp på dette at likestilling dreide som om at kvinner skulle ha like muligheter – kunne velge – og få respekt for det valget hun gjorde. I vår pressemelding i sakens anledning hadde vi følgende budskap:

"Skal vi komme videre – da må vi respektere hverandre. Ingen av de kvinner eller menn som for en periode velger redusert tid i lønnet arbeid, rakker ned på eller stempler de foreldre som velger heltidsarbeid og barnehage som dårlige foreldre. De respekterer det valget de har gjort. Da er det synd at nettopp kvinnene ikke kan respektere andres verdivalg, som ikke er likt deres eget.

Dersom vi skal få likestillingen videre er det viktig at vi som kvinner respekterer hverandre og de verdivalg den enkelte kvinne gjør."

For det er det hele dreier seg om – muligheter, valgfrihet og respekt.

Debatten pågikk i flere dager og ble avsluttet med at NRK hadde debatten i sitt program "Til debatt". Heldigvis fikk vi også delta og kommet med våre synspunkter. Skal vi dømme ut fra tilbakemeldingene i etterkant av programmet – ja, så er det mange som er enige med oss.

Det er klart, skal vi som kvinner unngå å ende opp som minstepensjonister, ja, da er valgfriheten ikke der. Da må vi velge heltidsarbeid. Men dersom det er dette som er statsrådets store problem, vel, da har hun muligheten til å gjøre noe med dette. Hun er i regjering og kan faktisk rette på dette.

I sin tid fikk vårt forbund, gjennom vårt internasjonale forbund, gjennomslag for at verdien av ulønnet omsorgsarbeid skal telle med i brutto nasjonalproduktet (BNP). Det hjelper i dagens samfunn sørgelig lite, når det ikke verdsettes på noen måte av regjeringen.

Vi har kjempet for valgfrihet

og likestilling. Vi har jublet over kontantstøttevedtak og økt foreldrepermisjon. Vi har jublet over tilskudd til barnehagedrift og retningslinjer som sikrer barna en god hverdag med godt innhold i barnehagen. Det har vært harde tak, mye arbeid – men det var verd det når resultatene kom.

Men jammen ser det ut til at vi må starte på nytt igjen.

Kontantstøtten kuttes stadig, foreldrepermisjonen har staten vedtatt hvordan skal fordeles mellom mor og far. Videre så skal ikke de foreldre som velger å ta omsorg for familiens egne barn en periode, verdsettes. Hvor ble det av verdien av ulønnet omsorgsarbeid? Har den bare verdi når den utføres som frivillig innsats der andre enn familiens egne er mottakeren av omsorgen?

Med andre ord – vi må ta tak igjen og engasjere oss. Vi må sikre valgfrihet for barnefamiliene. Vi må sikre at likestilling faktisk dreier seg om det den startet som – retten til å velge uavhengig av kjønn. Og skal man kunne velge, må det dreie seg om å velge mellom mer enn en ting.

TO VIKTIGE STORTINGSMELDINGER

Av: Forbundsleder Elisabeth Rusdal

SKREMMENDE OG SKUFFENDE FRA REGJERINGEN

I løpet av bare litt over en uke kom to stortingsmeldinger fra regjeringen som griper rett inn i mange av forbundets saker. Det er riktignok ikke uvanlig at det kommer mange stortingsmeldinger fra regjeringen på våren det året det er stortingsvalg. Men ikke det er ikke alltid de kommer så tett, og ikke alltid de er like viktige for forbundet. Så sentralstyret hev seg rundt, og har lest og tenkt, og vi har selvsagt ment. Men tiden var veldig knapp, bare noen uker fra meldingen ble lagt frem til den skulle behandles i stortingskomiteen.

HVA MENTE VI SÅ OM MELDINGENE

Når det gjelder Omsorgsmeldingen, så virker den ved første gjennomlesning ganske ok. Men så, når man går i dybden, er den ganske skremmende. Skremmende på den måten at ansvar for omsorgen i morgendagens samfunn skal skje i regi av frivillige, pårørende og kommunene. I den meldingen finner vi lite statlig ansvar og vi finner ingenting om økonomi.

Dette finner vårt forbund alvorlig. Riktignok krever ikke all form for omsorg økonomi, men likevel. Vi ser at regjeringen er klar over at omsorg koster. Vi antar at det er bakgrunnen for at man foreslår økt

bruk av frivillige. Det snakkes mye og pent om frivillige organisasjoners arbeid innen omsorgssektoren – og det med rette. Men skal man ta meldingen på alvor, betyr det at i fremtiden skal frivillige sørge for midler til organisasjonen sin, slik at den kan ha ansatte og drive omsorgen. Var det et slikt samfunn vi ønsket oss?

Vi tror på frivillige, vi tror på den innsatsen de gjør. Men vi lurte litt på når vi alle skal ha mulighet til å utøve vår frivillighet. Vi skal arbeide full tid, bidra i barnehager og skoler og fritidsaktiviteter våre barn er med på, vi skal ta vare på familiens øvrige medlemmer, vi skal...

Vi savner et mer offentlig ansvar for omsorgen, og mer konkret hvordan dette skal skje i morgendagens samfunn.

Meldingen inneholder også en del rundt bruken av moderne teknologi – og det er kjempebra. For morgendagens innbyggere har større innsikt i slike ting, og vil enkelt kunne nyttegjøre seg dette. Det vil bidra til økte muligheter for å være lenger i eget hjem dersom man ønsker det, det vil gi økte muligheter for å bevege seg på tur ute, og mange andre muligheter som i dag kanskje er noe begrenset.

FOLKEHELSEMELDINGEN

Så var det Folkehelsemeldingen. Tittelen sier at god helse er felles ansvar. Men når man leser denne meldingen er god helse ditt og mitt ansvar, frivilliges ansvar og ikke noe særlig mer. Klart du og jeg har et ansvar for forebyggende helse. Men samme hvor mye vi forebygger, så vil mange av oss oppleve å bli syke også i fremtiden. Hva med disse gruppene? Dette er lite berørt i meldingen. Videre så er det slik at vi i økende grad opplever sykdom som skyldes matsmitte. Men det berøres knapt. Skolemåltid, som vi er opptatt av, omtales. Men på dette området, som på de fleste andre områder, er det mange ord, lite konkret og lite, for ikke å si ingenting om hva det offentlige – med unntak av kommunene – skal og kan gjøre. Sett i et slikt perspektiv var meldingen en stor skuffelse.

FØDESITUASJONEN – HVA SKJER?

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

Nedleggelsestoget durer videre med uforminsket styrke. Troen på at store enheter er de beste, synes ingen ende å ta.

Fødetilbudet og nedleggelsen av lokale fødestuer og mindre fødeavdelinger har lenge vært noe forbundet har arbeidet aktivt med. Det siste året har kampen vært ganske intens. Vi har skrevet brev til departementet, sendt ut pressemeldinger, holdt møter, deltatt i demonstrasjonstog, arrangert egne tog og møter. Vi har sammen med berørte kretser

skrevet til de aktuelle helseregioner. Men jammen durer nedleggelsestoget med uforminsket styrke bare videre. Troen på at store enheter er de beste, synes ingen ende å ta.

I forbindelse med innspill til den nylig fremlagte Folkehelsemeldingen, hadde vi fødetilbudet som en av to saker vi tok opp i alle innspill. Men viljen til å lytte synes ganske fraværende. Det betyr ikke at vi gir oss. Vi fortsetter. For nå begynner så vidt konturene av denne stormannsgalskapen å komme til syne. Det er fødsel – og vips hjem etter noen

timer, eller transport til et lokalt medisinsk senter. For mange kvinner i distriktene dreier dette seg om transport, enten via bil noen timer, eller med fly med den nye verdensborgeren i fanget.

Vi er jo ikke gravide hele livet eller over mange år. I situasjonen som gravid, har de fleste nok med seg og situasjonen. Etter fødselen krever barseltiden sitt. Dermed blir det ikke en direkte berørt gruppe som kan kjempe kampen. Da er det viktig at vi andre kvinner, som vet noe om hva dette dreier seg om, tar tak og reagerer.

I disse dager, er min bekymring også behovet for flere jordmødre for å dekke opp følgetjenesten, og for å dekke opp behovet i barseltiden hjemme. Dette setter kommunens økonomiske situasjon på nye utfordringer. I tillegg er spørsmålet om vi har tilstrekkelig med jordmødre til å dekke opp behovet.

Da har jeg unnlatt å nevne utfordringer som stengte veier, fly som ikke går, lange transporter fastbundet på båren i

ambulanse, med den vordende far på hjul i bilen bak.

Sikkert er det at skal denne utviklingen fortsette, ja da må nok svangerskapskursene legges om. Morgendagens kvinner må forberedes på alt dette. Er det et slikt samfunn vi vil ha? Jeg vet at vårt forbund og våre mange tusen medlemmer sier nei til nettopp dette. Derfor fortsetter vi å skrive og argumentere. Selv om vi

til nå møtes med øredøvende taushet og manglende svar. Det sier noe om hvordan vårt offentlige helsevesen nasjonalt og regionalt ser på saken. De har bestemt seg, og vil ikke ta protester på alvor. Dette er uverdigg og bare et signal om at vi skal fortsette. For det offentlige er lovpålagt å svare. Det må også gjelde helseregionene.

SAMLINGSSTUNDAR OVER GRYTANE BLEI KOKEBOK

AV: GRETE M GRØNNINGSÆTER, NESTLEIAR I VIK KVINNE- OG FAMILIELAG

Vik Kvinne- og familielag har hatt månadlege "Bli kjende" kveldar på skulekjøkenet heilt frå 2003. Matlaging er noko kvinner i alle land har eit forhold til. Sosialt samvær og tillaging av mat er ein nyttig og kjekk aktivitet. Vi har arbeidd oss gjennom mange oppskrifter frå mange kvinner desse kveldane. Stor lærelyst, arbeidsglede og entusiasme har vore vist. Det er av stor verdi for oss i Vik å lære om matvanar og smake rettar frå andre land. På same måte som innvandarkvinnene i Vik lærer om norsk mat og korleis vi lagar kvardagsmat og festmat her i Vik. Det sosiale aspektet med samlingane er svært viktig. Vi blir kjende gjennom arbeid og ikkje minst når vi kosar oss rundt bordet med god mat og drikke etter arbeidsøkta.

Borghild Oppedal, tidlegare mangeårig helsesøster i Vik, starta med å notere ned oppskriftene våre. I 2011 kom ideen om å samle dei i ei enkel bok. Oppskriftene var for gode til å bli gøymde vekk i ein perm! Vi har mange fleire oppskrifter som seinare kan bli til ei anna kokebok. Det vil tida vise. Vi har teke med dei fleste utanlandske rettane vi har laga. Tykkjer det er viktig at desse er godt representert i boka. Dei dyktige innvandarkvinnene som står bak desse oppskriftene fortener stor ros og takk! Likeins tykkjer eg vi har svært mange flinke kokker i laget vårt! Saman er vi krut! Overskudd av salg av boka går til Vik Kvinne- og familielag. Håpar boka kan vera til glede og nytte på kjøkenet!

Foto: Helge Grønningsæter

GI TRIPP TRAPP til et barn du er glad i

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna gode bøker og musikk rett hjem i postkassa. Her blir de kjent med Bibelens fortellinger, aftenbønner og mange fine barnesanger. Bøker på bokmål og nynorsk.

- ★ For barn fra 0 til 12 år
- ★ Ingen krav til minstekjøp
- ★ Tilbud om 3 pakker årlig

GRATIS

Velg gratis gave

Du betaler kun 45,- for forsendelsen

GRATIS 1

Gynge lite grann CD
Verdi 198,- • 0-3 år

GRATIS 2

Min Godnattbok (tøy)
Verdi 168,- • 0-3 år

GRATIS 3

Kirkerottene DVD
Verdi 100,- • 3-7 år

Populær faddergave

DÅPSKLUBBEN
TRIPP TRAPP

TRIPP TRAPP drives av IKO-Forlaget AS
Telefon 22 59 53 00 E-post ordre@iko.no

Flere velkomstgaver finner du på www.tripptrapp-klubben.no

Dagsaktuelle saker skaper stort engasjement ute i kretsene. Vi har i denne utgaven av Kvinner & Familie valgt å gi ordet til to kvinner som setter søkelyset på aktuelle samfunnsspørsmål.

FRÅ NOREG, EUROPA OG FN.

Sentralbanksjefen behandla norsk økonomi i talen sin i veka som gikk. (Uke 7, 2013, red. anmerkn.) Etterpå kunne vi høre statsministeren kommentere talen på dagsnytt. Ingen av dei nemde noko om kvinne- og familieøkonomi. Kanskje det var utanom saka? Kanskje Statsministeren vil kome inn på kvinne- og familieøkonomi ein annan gong?

AV: MAGNHILD GIIL SCHJØTH

Norges Kvinne- og familieforbund arbeider for kvinne- og familiepolitikk både nasjonalt og internasjonalt. Familiemeldinga som forbundet vedtok i 1982 presiserer at vi ser på ektefeller som likeverdige samarbeidspartar og meiner at ektefellene si samla lønsinntekt bør delast på to slik at ektefellene betaler skatt kvar for seg og stiller likt til å motta dei offentlege trygder og pensjonspoeng som samfunnet gjev. Norges Kvinne- og familieforbund hadde i sitt prinsippprogram 1999-2001 at det må være mogeleg å likedele ektefeller si samla inntekt slik at begge betalar skatt og får trygder og pensjon.

I år feirer vi at det er 200 år sidan Camilla Collet vart fødd. Då mannen hennar døydde var ho 38 år med 4 barn og hadde ingen pensjon. Med ektefelledelt inntekt ville ho fått både offentlege trygder og pensjon. Det er kvinnesak å arbeide for ektefelledelt inntekt! Sluttdokumentet frå FN- kvinnekongressen i Beijing 1995 presiserer og at kvinnesak vedkjem mennene og heile samfunnet.

Juristen Tove Stang Dahl kjempa for kvinnene sin rett til å være kvinner, mødre og omsorgspersonar. Å akseptere kjønnskildnadene og omsynet til borna var hennar ideologiske ståstad då ho var leiar for avdelinga for kvinnerett ved UIO.

Høgsterettsadvokat J.B.Hjort fortalde i Norsk juridisk Tidsskrift nr 7- 1963 om ei rettsak i Tyskland der ein tysk domstol slo fast at kona sitt uløna arbeide i heimen hadde like stor verdi som ektefellen sitt løna arbeid utanfor heimen. I kvinnefrigjeringa si glanstid, sa Hjort, i same tidsskrift, at felleslikning av ektefeller bør byggast på viljen til å gjennomføre kvinnene si likestilling i samfunnet, uansett om ho arbeider i eller

utanfor heimen.

FN byrja å integrere kvinnespørsmål i sitt ordinære arbeid på FN- kvinnekongressen i Mexico 1975. Kvinnekongressen i Nairobi 1985 presiserte at kvinner må tenke globalt. Dette fordi synspunkta til kvinnene i dei rikaste landa i verda hadde vore for dominerande både på kvinnekongressen i Mexico 1975, og i København 1980. Sluttdokumentet frå kvinnekongressen i Beijing 1995 seier at det uløna arbeid, som for det meste blir utført av kvinner, bør være med i landa sine bruttonasjonalprodukt.

Kanskje tida er moden for å ta fram Artikkel 16 i Verdserklæringa om menneskerettane frå 1948 der det står at ektefeller har krav på like rettar ved inngåelse av ekteskapet, under ekteskapet og ved oppløysing av ekteskapet, og at familien er den naturlege og grunnleggjande enhet i samfunnet og har krav på at samfunnet og staten vernar den. Kvinne- og familieøkonomi er dagsaktuelt på alle kontinent. Kvinner sitt uløna arbeid og ektefelledelt inntekt må utgreiast, drøftast og debatterast i det offentlege rom.

ER VERNEPLIKTEN RETTFERDIG OG DEN BESTE FOR NORGE?

AV: ANNE-SOPHIE BONDESON, LEDER AV BEREDSKAPSUTVALGET

Har du barn eller kjenner du ungdom i vernepliktalder? Vil du at de alle skal ha kjønnsnøytral allmennopplæring? For dyrt?

Motargumentene er mange: Ungdommene vil ikke ha det, det er ikke gjennomførbart økonomisk, administrasjon, de vil frata andre jobben. Men – Norge vil trenge ca. 60.000 flere arbeidere fremover.

Bare 10 % av de unge avtjener verneplikt. I disse dager har flere politiske partier – særlig ungdomsorganisasjonen i partiene, vedtatt å gå inn for kjønnsnøytral verneplikt. Tidligere har Kjersti Toppe, SP, skrevet artikkel om samfunnstjeneste for ungdom. Hun tenker seg at de unge for eksempel skal utføre oppgaver på sykehjem.

Etter Beredskapsutvalget i K&F's syn, bør alle ungdommer ha minst 6 måneders tjeneste/ allmennopplæring og tjeneste for samfunnet. I denne tiden kan de i f.eks. to måneder, få «grunnopplæring» i emner som det tidligere ble gitt opplæring i på skolen, på Husmorskoler o.l., som å lage ernæringsmessig god mat til seg selv og familien, unngå overvekt, riktig mosjoning/trening, stell av spe- og småbarn, økonomi, førstehjelp og psykisk førstehjelp og eldreomsorg.

Opplæringen kan skje i lokaler som allerede eksisterer og praksisen kan være som «tilleggsarbeider» – ikke erstatter – i barnehager, skole/SFO, idrettslag og på alders- og sykehjem. De unge vil kunne gi omsorg som de ansatte ikke kan makte med den bemanningen de har, få yrkeskjennskap og vil unngå en rekke personlige påkjenninger i det voksne liv i samliv og som foreldre.

Altså en vinn- vinn situasjon for ungdommen og samfunnet.

Hordaland krins – årsmøtet 2013

AV: ANNE MARIT HOVSTAD

Ytterst i havgapet – Panorama Hotell på Sotra – en fantastisk flott ramme rundt krinsårsmøtet til Hordaland krins som ble avholdt i helgen 19. til 21. april! Mer enn 40 deltakere var samlet, flere hadde brukt mange timer for å komme frem, avstandene er store i denne kretsen! Men det er fint å komme sammen og drøfte felles gleder og utfordringer. Årsmeldingen fra kretsen vitner om stor aktivitet. Flere av lagene kunne melde om nye medlemmer som melder seg inn på grunnlag av interessante aktiviteter som lagene kan tilby.

Det var veldig hyggelig å få komme til Hordaland krins igjen, møte gamle venner og bli kjent med nye! Denne gang som K&F's prosjektleder. Som forbundsleder hadde jeg den glede å få være med på flere årsmøter i kretsen. Årsmøtet 2013 føyer seg inn blant alle gode minner herfra.

Tema på lørdagen var internasjonalt arbeid og informasjon om både forbundets prosjekter og kretsens eget prosjekt, Kegums i Latvia. Både jeg og internasjonal kretskontakt Tove Hidle fikk god tid til denne formidlingen. En spontan kronerulling på årsmøtet ga kr 4.000,- til krisesenteret i Sibiu. Tusen takk til Hordaland krins for deres positive innstilling til dette viktige arbeidet.

Søndag kom sentralstyremedlem Eldbjørg Gunnarson med god og nyttig informasjon om arbeidet fremover i K&F og om kampanjen "Uten mat og drikke..."

Torill Handal fikk stor takk som kretsleder i hele 9 år. Sigrunn Strøm ble enstemmig valgt som ny kretsleder i Hordaland krins.

Tusen takk for at jeg fikk være gjest på Hordaland krins sitt årsmøte 2013!

Kretsårsmøtene

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

I år som de siste par årene har sentralstyrets medlemmer invitert seg ut til kretsene på besøk i forbindelse med årsmøtene. Vi har hatt med oss et foredrag om forbundet og arbeidet. Dette er, sammen med den informasjonen vi får ved å delta på møtene, viktige bidrag for å komme videre med utviklingen av organisasjonen vår. Det er opp til kretsene om de ønsker besøk eller ei. Tilbakemeldingene fra de som har tatt imot oppfordringen, har vært at dette har vært nyttig og gitt inspirasjon. Sett fra sentralstyrets side har vi samme tilbakemelding.

Vi ser at det er et stort engasjement ute i lokallagene. Vi imponeres over alle aktiviteter og tiltak som våre lag gjennomfører enten for barn, og/eller unge, eldre, familier og nærmiljøer.

I år ser vi også at flere lag nå melder om nye medlemmer og om økning i medlemstall. Dette lover godt. Vi ser at de fleste kretser får nye tillitsvalgte til styrene sine. Riktignok må vi konstatere at en krets har lagt ned i år. Men lagene i Nedre Buskerud driver flott aktivitet og vi tror at på sikt vil det bli krets igjen på den ene eller andre måten i Buskerud.

Vi ser også at flere kretsårsmøter diskuterer saker og kommer med uttalelser.

Med andre ord – vi er en vital og livskraftig organisasjon.

Foto: privat

Saman framover – meir enn meg og mitt

Florø kvinne- og familielag er 92 år gammelt og stod som arrangør av krinsårsmøte for Sogn og Fjordane krins. Forbundsleder Elisabeth Rusdal var til stede og inspirerte alle. Det ble mange gode debatter og vi utferdiget resolusjoner av følgende tema:

- Nedlegging av videregående skuler
- Eigendel ved førsteheimslån
- Nordmenn er beinskjøre
- Mammografi
- Mat fra vogge til grav

Øystese Kvinne- og familielag 60 år

Torsdag 21. februar 1953 vart Øystese Husmorlag stifta, i dag Øystese Kvinne- og familielag. Dette feira laget 5. april med ei tilstelling på den nye kafeen i Øystese, og over 30 damer var med.

Solveig Vestrheim, æresmedlem i laget, fortalte laget si historie gjennom 60 åra. Laget si fanesak i starten var husmorvikarordninga.

Laget tilsette ein husmorvikar, men etter kvart vart dette for lite og ein måtte tilsetja ein til. Det var mykje arbeid å vera arbeidsgjevar for desse. Denne ordninga vart driven til tidleg på 70 talet, då overtok kommunen. Elles har laget drive arbeidsstove for barn og unge i alle desse åra utan stopp, drive førskule i 9 år før kommunen overtok, hatt leikestove for born som ikkje fekk barnehageplass på 70-80 talet, småbarnstreff for nybakte/unge mødre, husflidsmesse i over 20 år som er eit svært populært tiltak både i og utanfor bygda. I arbeidet med Husflidsmessa er alle medlemmene i laget engasjert. Elles var det underhaldning med song og kåseri. God middag med tilbehør og ikkje minste lotteri, som er god Kvinne- og familielags ånd, der hovudgevinsten var ein tur til Riga.

Øystese Kvinne- og familielag er ein ungdommeleg 60 åring som stadig er i utvikling og finn på nye ting, mellom anna Arbeidsstove for vaksne. Me har det kjekt i lag og driv medlemspleie, samstundes som me bidreg med støtte og hjelp til mange prosjekt i bygda og internasjonalt. Medlemstalet vårt aukar, me har passert 50. Så me synes at me kan vera stolte av laget vårt og den innsatsen me gjer for kvarandre og lokalsamfunnet vårt.

For Øystese Kvinne- og familielag
Ingebjørg Bakke

Æresmedlem Solveig Vestrheim og lagleiar Ingebjørg Bakke. Foto: privat

Eva Votle Skeie og Kristin Hansen fra utvalget har gitt epler til barna. Det hadde de aldri smakt før!

Mafa: men hvor er de fattige?

Under evalueringen av MAFA i desember 2012 stilte en av evaluatorene dette spørsmålet til Abdu, lederen av jordbruksarbeidet i MAFA. De fant ingen som passet inn i den kategorien! Her var jo velstand. Nå ja, - alt er relativt. Det var i alle fall noe helt annet enn hva evaluatorene hadde forestilt seg.

TEKST: ANNA SOLBERG FOTO: PRIVAT

Abdu svarte som sant var at da de startet arbeidet tre - fire år tidligere var alle medlemmene fattige! Kan en få et bedre bevis på at MAFA har nådd sitt viktigste mål om å redusere fattigdommen som før hadde vært så synlig?

Ved samme anledning uttalte evaluatoren at MAFA burde arbeide med de aller fattigste, noe de i MAFA ikke var enige i. Begrunnelsen er til å bli klok av:

Når en skal hjelpe de fattigste med såkorn eller en grisunge, spiser de opp frøet eller grisungen fordi de er sultne eller fordi de ikke skjønner at ved å vente og jobbe med gaven, ville de ha

så mye mer å høste. Det sier seg selv at det er vanskelig å hjelpe folk med slike holdninger. Å nå de fattigste blant de fattige er et edelt men umulig mål når ressursene er så begrensede som tilfellet er. Hva sier den hellige bok?: De fattige vil alltid være i blant dere. Så sant så sant! De fattigste må hjelpes på andre og mer resurskrevende måter, noe som ligger langt utenfor våre økonomiske rammer. Dersom de er interessert, kan de lære ved å se hva de får til på demonstrasjonsfarmene - og farmen til de lokale gruppelederne. Disse farmene er viktige inspirasjonskilder for alle som er interessert i å få mer ut av jorda si. Etter min mening er MAFA et av de beste

prosjektene vi i K&F har støttet og som fortjener fortsatt støtte i Luwero, et nytt distrikt med lenger avstand fra Kampala. Tenk på det: Som medlem i K&F har du vært med på å redusere fattigdommen blant bygdefolket i Uganda. De hører til blant de fattigste innbyggerne i landet. Hovedtyngden av befolkningen, ca 80 % befinner seg på landsbygda og burde være en svært viktig målgruppe. Myndighetene i landet ønsker å øke jordbruksproduksjonen, men gjør svært lite for å hjelpe bøndene å komme i gang. Det meste av pengene forsvinner på vei ut til bøndene, populært kalt korrupsjon. Dette er ikke tilfelle med våre samarbeidspartnere. Vårt lille prosjekt beviser at det ikke alltid skal så mye til for å komme noen skritt videre mot målet: Å utrydde fattigdommen. La oss i K&F fortsette å støtte dem så lenge vi kan og så lenge FOKUS er villig til å satse på oss og MAFA. MAFA: Maganjo Farmers Association

Mafa: mer enn matproduksjon

TEKST: ANNA SOLBERG FOTO: PRIVAT

Da vi startet samarbeidet i MAFA, var vi overrasket over deres målsettinger. Jeg ble sant og si litt overveldet og mente at de burde konsentrere seg om færre mål. De kunne umulig overkomme det alt sammen. Men evalueringen viser at de har fått til det meste av det de ønsket å få til. Grunnleggerne av organisasjonen var en gruppe kvinner som hadde sett fattigdommen og hva den gjør med folk i forhold til kvinneundertrykkelse, vold, underernæring, helseproblemer, for mange barn i familiene osv. Det var kvinner med sosial og økonomisk utdannelse og ellers kvinner som så problemene nabokvinnene slet med. De ville ta et ansvar for utviklingen i sitt eget område og prøve å hjelpe dem til et bedre liv. Da jeg traff dem, imponerte de meg med sitt menneskesyn og vilje til å ta ansvar for nødvendige endringer. De så at fattigdom er roten til alt ondt og ville ta tak i de ondere fattigdom medfører.

De søkte etter noen som kunne hjelpe MAFA økonomisk og hadde fått tilslag hos en britisk organisasjon som ga dem en liten sum penger som ble starten på prosjektarbeidet. Etter at de hadde brukt opp disse pengene, kontaktet de K&F i 2007. I Internasjonalt utvalg ble vi enige om å se nærmere på MAFA og resultatet kjenner vi.

Det er det kvinnepolitiske og sosiale arbeidet jeg nå vil fortelle litt mer om. Gjennom samarbeidet i programmet som alle våre Afrikaprojekter etter hvert ble en del av, fikk MAFA kontakt med temaet menneskerettigheter som i praksis bare eksisterer for menn. GADECE med frivil-

lige sosialarbeidere ble inspirasjonen for våre Uganda prosjekter. De arbeidet med å hjelpe kvinnene til å bli kjent med de viktigste lovene og hva de kunne gjøre for å ta opp alvorlige problemer som vold, urettferdig behandling av kvinner ved arv, skillmisse osv. Kvinneundertrykkelsen er et uttrykk for at folk ikke kjenner landets lover. På bygdene styrer de etter tradisjonelle lover som favoriserer menn. Dette fører til en ubalansert maktfordeling i familien som gjør livet tungt for kvinner som må finne seg i det meste. Resultatene fra Kenya viser at det nytter med en slik påvirkning og at det også er viktig å arbeide med det i Uganda.

Ernæring, helse og hygiene er også opplagte valg når en arbeider med kvinner på bygdene der det kan være vanskelig med vannforsyning og feilernæring på grunn av ensidig kosthold. Det at MAFA har innført ulike typer vekster for å bedre ernæringen i familiene, har gitt resultater i form av færre besøk på helsestasjonen og mer stabilt oppmøte på skolen eller at barna overhode går på skolen.

De har også fått informasjon om barneomsorg og familieplanlegging, noe som er svært aktuelt for at familien skal kunne fø frem barna sine. Ugandas president Yoweri Museveni er helt på bærtur når han offentlig uttaler at Uganda trenger alle de barn de kan få. At en mann med landets høyeste utdannelse kan si noe slikt er meget uheldig, for mennene lar seg ikke be to ganger når det gjelder barneproduksjon. Men de gir blaffen i hvordan det går med avkommet, for det tar kvinnene seg av. Dette skaper svært uheldige holdninger, også hos kvinner. Jeg synes det sier seg selv at når resursene

Nest-prosjektet i Sri Lanka: Kristin og Anne Marit besøker Occupational Therapy Center på Unit2.

er minimale, vil ikke disse barna få en fullverdig oppvekst med god omsorg, kosthold og skolegang. Slike barn vil ikke nå sitt utviklingspotensial hverken fysisk eller psykisk og er ikke mye å bygge landet med, om de i det hele tatt overlever!

MAFA vil påvirke kvinnene til å bli samfunnsbevisste, lære seg hvordan det fungerer, for at de kan møte myndigheter og øvrighet på like fot. Kvinner lar seg overse og trekker seg oftest tilbake når de møter øvrigheten. De må lære å tale sin sak og kreve sin rett uten å gi seg. Dette kalles Advocacy og er en viktig del av opplæringen MAFA kan gi sine medlemmer. Kvinnene må oppleve at deres stemme blir hørt og at det får konsekvenser for kvinnens stilling i hjem og samfunn. Det var på dette grunnlaget at mitt eget lag ble stiftet i 1909: for at kvindene skal få den deres tilkomne rett i samfundet.

Dette siste er det målet vi alle bør ha i sikte: å være med i samfunnet på lik linje med menn med det ansvar og plikter som følger med og arbeide for de oppgaver vi som kvinner mener er viktige for oss alle som medlemmer av hjem og samfunn.

En fantastisk mottakelse på Slottet.

Så var dagen kommet! Jeg hadde fått invitasjon til mottakelse på Slottet for å takke Hans Majestet Kong Harald for Fortjenestemedaljen jeg ble tildelt og overrakt på den flotte seremonien på forbundets landsmøte i Bergen den 19. oktober. Mandag 18. mars kjørte min sønn Sveinung og jeg til Oslo. Sveinung var invitert som min ledsager til mottakelsen. Spenningen var stor! Vi kjørte opp Slottsbakken til hovedinngangen, viste frem invitasjonen og fikk parkere i borggården. Slottets stab tok i mot oss og de andre som var invitert i samme anledning. Informasjon om møtet med kongeparet ble gitt i en hyggelig og avslappet atmosfære i rommet hvor statsrådene venter på Kongen. Omvisning på Slottet var en del av arrangementet. Vi gikk opp den flotte trappen til den store Vestibylen med Slottsbalkongen. Deretter ble vi vist inn i Fuglerommet, et vakker rom. Prøver man å telle fuglene som er malt på vegger og tak, kommer en til forskjellige antall hver gang. Vi fikk også se de forskjellige salene på vår vei til Store Festsal hvor Kong Harald og Dronning Sonja tok i mot medaljemottakere med ledsagere. Her ble det servert kanapeer og champagne. Vi ble delt i grupper og Kongen og Dronningen gikk hver for seg fra gruppe til gruppe. Samtalene gikk lett og livlig. Hele arrangementet var en minneverdig og fin opplevelse! En stor takk til mitt kjære forbund som gjorde dette for meg! Jeg er glad og takknemlig for den utrolig flotte utmerkelsen!

Anne Marit Hovstad

NYTT FRA PROSJEKTENE

TEKST: ANNE MARIT HOVSTAD FOTO: PRIVAT

Ungdommene fra Naguro Remand Home samlet for å høre hva vi kunne ha å si til dem!

Sissel og Marit fra FOKUS sammen med daglig leder i UMWA, Margaret.

Afrika

– Prosjekter og program

Sissel slår av en prat med noen av jentene i Remand Home

Evaluering av K&F's program/ prosjekter i Uganda/Kenya. Så ble det nok en tur ned til våre venner i Afrika. Rapporten fra evalueringen av K&F's prosjekter og vårt program i Uganda/Kenya skulle legges frem og presenteres for våre partnere, og Anne Marit og Anna reiste fra utvalget. Vi hadde mottatt rapporten på mail og her var mye interessant å lese og sette seg inn i for både oss og våre prosjektpartnere.

Nordic Consulting Group (NCG) var blitt valgt til å utføre den lenge planlagte evalueringen. Det hadde tatt en del tid å utarbeide Terms of Reference (ToR) og arbeidet ble ikke satt i gang før i desember 2012. Rapporten ble ferdigstilt midten av januar

2013. Sammen med FOKUS ble vi i utvalget enige om at denne skulle presenteres for våre partnere 2. februar på COWA-skolen i Kampala. Sissel Thorsdalen og Marit Sørheim fra FOKUS deltok sammen med K&F. Santa Vucia fra NCG bor i Kampala, og hun hadde fått i oppdrag å presenterte evalueringsrapporten med anbefalingene de hadde kommet frem til. Det ble fine diskusjoner om veien videre for programmet og prosjektene. Dette arbeides det videre med hos våre partnere.

Det ble selvfølgelig også satt av tid til feltbesøk i prosjektene. Representantene fra FOKUS deltok og fikk førstehåndsinformasjon om arbeidet hos våre partnere. Naguro Remand Home som er et varetektsfengsel for unge lovbyggere har vi besøkt de siste årene. Nå var tallet 250 ungdommer, blant dem 18 jenter i 16-årsalder. Sosialarbeidere fra COWA (hovedorganisasjon) støtter ungdommene gjennom aktiviteter som gir de innsatte en meningsfull hverdag. ACWW (vår verdensorganisasjon) har bevilget ca. kr. 55.000,- til dette arbeidet for 2013. Internasjonalt utvalg i K&F har bevilget kr 9.000,- til kjøp/produksjon av 250 T-shirts til samtlige. COWA-skolen fikk oppdraget med kjøp og screenprinting av t-skjortene. På ryggen skal det stå "Never give up".

I tillegg til vanlig prosjektoppfølgning benyttet vi anledningen til møte med regnskapsførere og revisorer. Dette er alltid viktig og er en kontinuerlig prosess ettersom nye medarbeidere i organisasjonene kommer til.

Fra presentasjon av evalueringsrapporten: Sissel og Marit fra FOKUS, evaluator Santa Vicua fra NCG og Anne Marit og Anna fra internasjonalt utvalg.

Sammen med Sissel og Marit hadde vi møte med Den Norske Ambassaden i Kampala og organisasjonen Isis Wicce.

Det var både morsomt og nyttig at FOKUS var med på prosjektbesøk til Uganda. Vi takker Sissel og Marit for flotte innspill og gode samtaler, både for oss i K&F og våre partnere!

KRISESENTERET I SIBIU, ROMANIA.

Utvalget har god kontakt med krisesenteret gjennom Cristina Mates som er leder av kvinnegruppen i Sibiu. Det kommer stadig inn penger til prosjektet fra kretser og lag. De melder også om at de får noe fra kommunen Sibiu og også fra en tysk organisasjon. Men de strever, og mye av arbeidet i krisesenteret blir utført på dugnad. De har fullt hus hele tiden. Vi har et håp om at vi i 2014 får anledning til å arrangere tur til Romania igjen. Cristina kommer stadig med spørsmål om når vi kommer!

INTERNASJONALT SEMINAR 2013

Sett av datoen nå til seminar 15. - 16. november på Rica Victoria Hotell, Rosenkrantzgt. 13, Oslo.

Tidspunkt: fredag 16.30-19.30 internt seminar
lørdag 09.00-15.30 åpent seminar

Tema: Kvinner og klima.

Vi ønsker å øke kunnskapen om konsekvensene av klimaendringene for kvinner, belyse maktstrukturene i samfunnet i forhold til kvinner og klima, og å vise at kvinner kan være viktige medspillere når det gjelder tilpasning til klimaendringer og i å forebygge skadevirkninger av naturkatastrofer.

Nøyaktig program er ikke satt opp enda, men lørdag vil det bli innlegg av Jenter i skogbruket og foredrag av et medlem i prosjektgruppen i Venner av Uganda, en organisasjon som driver prosjekter i landbruk i Uganda.

Vi har også invitert rektor Romana Bilak på jenteskolen i Kampala Uganda, vårt mangeårige skoleprosjekt der.

Det legges opp til dialog og spørsmål om temaet.

Fredag settes det fokus på våre prosjekter og orientering om våre prosjektbesøk og ikke minst kretsens internasjonale arbeid.

Det er mye program i Oslo i forbindelse med stemmerettsjubileet 14. og 15. november med avvikling av Internasjonal kvinne- og likestillingskonferanse. Her er FOKUS medarrangør og mange spennende foredragsholdere/debattanter er invitert. Det er forhandlet frem rimeligere overnatting 14.-15. på seminarhotellet dersom det er ønskelig. Dette kommer da i tillegg til seminarprisen.

Invitasjon med detaljert program, pris og påmeldingsfrist vil bli sendt internasjonale kretskontakter og kretsledere august/september

Kanskje er dette seminaret en fin avslutning på feiringen av våre kvinners demokratiske rettigheter, og som vi med vårt internasjonale engasjement, oppfordrer våre medsøstre og samarbeidspartnere til å kjempe for?

Velkommen til seminar!

Kristin Hansen

Leder Internasjonalt utvalg

TUSEN TAKK!

På vegne av internasjonalt utvalg vil vi takke alle som har gitt pengegaver til K&F's prosjekter i 2012, både privatpersoner, lag og kretser! Uten deres støtte vil det være vanskelig, for ikke å si umulig for forbundet og drive bistandsarbeid. COWA CVTS, yrkesskolen som vi støtter i Uganda og som ikke lenger får midler gjennom NORAD/FOKUS kunne opprettholde driften i 2012 takket være dere! Skolens ledelse og lærere er dyktige, og 60 jenter får hvert år sitt eksamensbevis og kan søke jobb, eller starte sin egen lille bedrift!

Dere som fortsatt ønsker å støtte prosjektene kan bruke kontonummer:
6034.56.35451

Husk å merke innbetalingen med prosjektnavn dersom dere ønsker at gaven skal tilfalle et bestemt prosjekt.

Anne Marit Hovstad, Prosjektleder

Forbundets fremtid

I løpet av 2012 ble det gjennomført noen gruppearbeid med tema forbundets fremtid. Det siste gruppearbeidet var under landsmøtet. Svarene fra alle disse gruppearbeidene har sentralstyret gått gjennom og bearbeidet. Det hele er nå samlet i et dokument – Bergensdokumentet. Lagene fikk det tilsendt i april. Vi håper at flere lag vil sette i gang diskusjoner rundt spørsmålene i dokumentet både med utgangspunkt i forbundets arbeid, men også i lagets arbeid. Er du opptatt av dette – snakk med laglederen din.

Hva bruker ledelsen tiden sin på – ledelsens kalender

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

Vi mottar en del ganger spørsmål om hva vi bruker tiden vår på. Hvilke møter vi deltar i, om vi har vært i media, med mer. Flere har etterlyst informasjon om dette her i bladet. Vi har diskutert det, og kommet til at dette ville ta mye plass. Vi kan bringe noen korte trekk. Detaljene finnes i sentralstyrets protokoller. De ligger på nettsidene våre under medlemsinfo. For å logge deg inn på den delen av nettsidene, må du ha en kode. Den kan du enten få av lagleder eller ved å henvende deg til sekretariatet. En av de første sakene i sentralstyreprotokollen er nettopp representasjon. Så der finner du hva vi alle i sentralstyret er med på.

Så kort hva vi har deltatt i siden nyttår.

Forbundsleder og/eller nestleder har deltatt i flere av samrådsmøtene for utarbeidelse av den nye Folkehelsemeldingen. I alle de møtene har vi holdt innlegg. I tillegg har vi oversendt skriftlige utdypende innspill i etterkant.

Vi har også hatt møter på Stortinget om skolemåltid. Forbundsleder har også hatt et par møter med politikere på Stortinget om fødesituasjonen.

Vi har vært i media om kontantstøtte, fødetilbudet, skolemåltid og likestilling. Det har vært oppslag i avis, nettnyheter, radio og TV. Vi avgjør ikke hvilke redaksjoner som skal benytte våre pressemeldinger, dessverre. Men vi har vært i NRK radio og tv, P4, Radio Norge, ABCnyheter, VG, DN.no, Hegnar media/kvinner for å nevne noen.

Vi har vært til stede under fremleggelsen av Omsorgsmeldingen og Folkehelsemeldingen. Videre har vi vært til stede i brukerforum for Forskningsrådet.

De stedene vi er til stede forsøker vi, der anledningen byr seg, å ta ordet og fremme forbundets syn. I tillegg knytter vi kontakter, og skaffer oss nødvendig informasjon.

Dette kommer selvsagt i tillegg til deltagelse på en rekke kretsårsmøter og andre møter i forbundet vårt landet over.

2 dagers kurs Organisasjonskurs i K&F

Nå har du muligheten til å lære mer om organisasjonsarbeid. Mange tillitsvalgte og interesserte medlemmer i K&F sitter ofte med spørsmål om hvordan de kan gjøre en god jobb som tillitsvalgt i K&F. Ved å følge dette 2 dagers kurset håper og tror vi at du vil få svar på mange spørsmål. Kurset vil gi en god forståelse av arbeidet i K&F. Det er planlagt et spennende og informativt innhold.

MÅL

- få krets og lag til å fungere sammen og representere K&F i sitt område
- gi kretsen grunnlag for å kunne holde kontakt med og støtte lokallagene og lokale tillitsvalgte
- gi styremedlemmene kunnskap og støtte til å kunne gjøre en god jobb

Informere/diskutere:

- hva forventer K&F av sine tillitsvalgte, formelle/politiske krav
- hva forventer krets/lag fra K&F
- medlemspleie og rekruttering

Kurset er åpent for alle tillitsvalgte og andre interesserte medlemmer i K&F.

Praktisk informasjon om kurset:

Sted:	Rica hotell, Gardermoen
Start:	Lørdag 7. september kl. 10.30
Avslutning:	Søndag 8. september kl 15.00
Pris:	Pr. person en natt i dobbeltrom kr 2.750,-. Tillegg for enkeltrom 130,-.

Norges Kvinne- og familieforbund ser fram til din påmelding og ønsker deg velkommen til dette kurset.

Ekstra natt bestilles og betales direkte til hotellet.

Husk at kretsene og lagene kan bruke midler fra studiekassen til deltakelse på kurset.

Påmelding innen 15. juni til

Eldbjørg Gunnarson: eldbgu@online.no

VEL MØTT TIL SPENNENDE DAGER

Landslotteriet

Loddsalget er nå i gang over hele landet. Loddøkene er delt ut til lagene og forhåpentlig selger dere lodd så det spruter.

Vi håper dere selger ut alle loddene dere har fått. Så støtt opp om lotteriet og kjøp lodd.

Husk også å selge til de som ikke er medlemmer, på jobben, i koret, på fest, og i andre sammenhenger. Så kan du samtidig benytte anledningen til å snakke litt om forbundet og de sakene vi arbeider med.

Lotterikomiteen

Anne Enger og Olaug Pedersen

Del av arbeidsprogrammet 2015: Omsorg som varmar

AV: NESTLEIAR SONJA
KJØRLAUG

Da arbeidsprogrammet for 2015 vart lagt fram for landsmøtet i Bergen var det mange ivrige sjeler som sette i gang å strikke med det same. Vi sa

vi kunne tenke oss inn i Guinness rekordbok. Der står verdens største lappeteppe notert – sett av vår finske søsterorganisasjon Marttaliitto.

Den skal vi slå!

- Arbeidsmetoden er valfri.
- Du kan strikke, hekle eller sy.
- Store eller små lapper, ruter eller remser.
- Til disse måla:

Stort teppe:

- 200cm langt
- 160cm bredt

Babyteppe:

- 100 cm langt
- 80 cm bredt
- Mønster og farge, samansetting av garn/tøy etter eige ønske.

Det er viktig at teppene vert laga ferdige i desse måla, det er da lettare å montere verdens største teppe tilslutt. Etterpå deler vi teppet oppatt i sin rette størrelse, som så vert delt ut til sjukehus, sjukeheim, barneavdelingar eller andre som har behov for litt omsorg som varmar.

Viktig:

Arbeidet må oppbevarast i laga – krinsen – til september 2015. Forbundet har ikkje mulegheit til lagringsplass for dette. Det er lang fram i tid, så det får vi komme tilbake til seinare.

Kjære medlem – og alle andre – sett i gang, dette er ikkje gjort på 1 -2 -3.

Resolusjoner fra Sentralstyret:

HVEM HAR ANSVAR FOR DE UNGES BOLIGPROBLEMER?

K&F har i en årrekke registrert de unges problemer med å skaffe seg sin første bolig, det være seg studenter eller folk i etableringsfasen.

Det er uholdbart at unge myndige mennesker må bo hjemme hos mor og far. De må bli voksne og ta ansvar for eget liv. Og det skjer best under eget tak.

Våre myndigheters vilje til å løse opp denne floken har vært totalt fraværende.

Landsmøtet i Norges Kvinne- og Familieforbund (K&F) ber om at ansvarlige myndigheter nå feier alle hindringer av veien for å få en slutt på en kortsynt boligpolitikk der utbyggerne sørger for kjempefortjenester for egen del.

K&F foreslår å la Boligbyggelagene ta ansvar for å planlegge og gjennomføre bygging av passende førstegangsboliger for de yngste boligsøkerne. En bør utestenge private utbyggere for å unngå profittjag og utnyttelse av unge mennesker med svak økonomi.

Boligene kan bygges enkle og rimelige med tilfredsstillende standard. Det viktigste er tross alt å få et eget sted å bo og ikke luksusboliger som godt etablerte mennesker har råd til. Dette skal være boliger som kan overlates yngre mennesker når de første leietakerne har fått bedre økonomi og er i stand til å skaffe seg bedre bolig.

For å få til dette må kommunene legge til rette for å finne passende tomter og sørge for å opparbeide områdene med vei, vann og kloakkfasiliteter uten å ta i bruk dyrket mark. Her må det offentlige legge vekk rigide holdninger mht avstand fra f.eks. jernbane. Det finnes i de fleste sentrale strøk andre fremkomstmidler med like god regularitet som jernbanen.

Finansiering må gå gjennom Husbanken med rimelige lån slik det ble praktisert på 50- og 60-tallet. Det var gode ordninger som virkelig hjalp folk til å skaffe egen bolig. Men – vi trenger ikke gjennomføre rigide regler for bygging, men likevel holde en nøktern linje. Dette skal være overgangsboliger som ikke er beregnet på et helt livsløp.

STUDENTENES KÅR

Norges Kvinne- og familieforbund mener det må settes fokus på studentenes situasjon.

Mange studenter bruker lengre enn normert tid på studiene, fordi de må jobbe mye ved siden av for å klare seg økonomisk. Dette skyldes blant annet høye boligpriser, særlig på det private markedet, og alt for få rimelige studentboliger. Summen på studielån/stipend bør heves slik at studentene ikke trenger å jobbe så mye for å klare seg økonomisk i studietiden. Studier som avsluttes innen normert tid fører til at deler av studielånet blir omgjort til stipend. Studentene vil komme fortære ut i arbeid og det nyter hele Norge godt av.

Bygging av studentboliger må intensiveres så det blir et reelt valg for studentene å leie slike. Når det bygges nye studieplasser, må det følge boliger med på samme måte som det er krav til å bygge parkeringsplasser til butikker.

Åpning stemmerettsjubileet 8. mars i Kilden teater- og konserthus, Kristiansand

AV: KRISTIN HANSEN, LEDER K&F INTERNASJONALT UTVALG

I egenskap av styremedlem i FOKUS fikk jeg den glede å være til stede på den offisielle åpningen av 100 års jubileet for alle kvinners stemmerett.

Det var en feiende flott festforestilling som ble åpnet av statsminister Jens Stoltenberg. Han følte seg veldig kvalifisert til å være med på jentekveld; hans oppvekst var sterkt preget av likestilling gjennom sin mor Karin Stoltenberg og siden Gro Harlem Brundtland.

Konferansier Ingrid Bjørnov godt hjulpet av Kari Slaatsveen, med sine mange verbale godbiter, loset oss gjennom hele forestillingen og «selv om 100 år bare er et museskritt på mannens tidslinje, er det verdt å feire formødrenes opprydding av forfedrenes rot»!

For anledningen hadde flere symfoniorkestre samarbeidet og dannet et orkester bestående kun av kvinner og med åpningsnummer Valkyrierittet av Richard Wagner, var tonen dermed satt! Vi fikk en variert meny av musikalske innslag preget av kvinnelige tema, opphavskvinner og kvinnelige utøvere. De har så absolutt hatt sin plass i musikkhistorien og ifølge konferansieren; der de ikke var fremtredende i musikken, sto det en kvinne bak komponisten!

Dyktige artister viste hvordan kvinner har spilt en rolle i musikkhistorien, blant andre Anne Grete Preus, Karin Krog, Noora Noor, Tine Thing Helseth, Katzenjammer og Valkyrien Allstars, til Wenche Myhres Når jeg blir 66, og Tuva Syvertsens Å gjev du batt meg.

Konsertens 2. avdeling hadde en rekke innslag av kvinner som har vært aktiv i likestillingen og bidratt til inkludering. Her var Gro Harlem Brundtland først og minnet også om våre medsøstre der kulturer gjør jenter til annenrangs borgere. Gode appeller/innslag også fra Ine Marie Eriksen Søreide som minnet om at kvinnerrettigheter er menneskerettigheter også i global sammenheng, Kaci Kullmann Five om hetsing av kvinner på sosiale media, aktivisten Kim Friele, svømmeren Sara Louise Rung og preses i Den norske kirke, Helga Byfuglien med flere.

Med et hjertesukk fra konferansieren om at det fortsatt er en vei å gå, at det nok blir noen år før det kommer rosa røyk opp fra pipa i Vatikanet og musikalsk fremføring av Beethovens 9. symfoni (også komponistens siste symfoni), ble det en verdig finale på en flott forestilling i den fine «storstua»!

Under mottakelsen etterpå var det tale av Stemmerettskomiteens leder Kirsti Kolle Grøndahl, ordfører og fylkesordfører.

I foajeen var plakattstillingen Likestillingslandet Norge satt opp, en informativ oversikt over våre kvinner som har gått foran oss, kvinner som har vært med å kjempe for likestillingen under langt andre forhold enn de vi har i dag. Disse som har vært med på at vi nå kan vi glede oss over at vi lever i et land hvor kvinner og menn har like, formelle

rettigheter, et land hvor gutter og jenter er like mye verdt, et land der jenter og gutter har samme frihet til selv å velge.

Jeg gjør meg mine tanker når jeg går rundt og ser på utstillingen og lar det, sammen med en minnerik opplevelse av konserten, bli en inspirasjon til å arbeide videre med de samme rettigheter for våre medsøstre i land som ikke har de samme som oss.

VERN FOR ELDERE

AV: FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

"Vern for eldre" er et nasjonalt tiltak som i sin tid ble opprettet av daværende statsråd Sylvia Brustad. Formålet var å gi et tilbud til eldre som ble utsatt for vold og overgrep. Kommunene skulle ha egne koordinatore og tilbudet skulle utvikles landet rundt.

Noen kommuner grep tak i det – Oslo, Bærum og Trondheim for å nevne noen. Sistnevnte kommune mye på grunn av våre tillitsvalgte som sto på.

Det ble opprettet en nasjonal hjelpetelefon. Her kunne eldre ringe inn og få råd, hjelp og veiledning. Med andre ord – et flott tiltak. Nå kan det se ut som om tiltaket er i ferd med å dø ut. Mangelen på økonomi benyttes som begrunnelse.

Oslo har en egen liten avdeling ved Aker sykehus. I Bærum er "Vern for eldre" underlagt seniorsentrene, som i disse dager er truet av nedleggelse/sammenslåinger – bare for å nevne noe. Den nasjonale hjelpetelefonen er åpen mellom kl. 09.00 og kl. 15.00.

Men sist, men ikke desto mer alvorlig – informasjon om dette er det vanskelig å oppdrive. Noen av våre medlemmer har forsøkt på ulike måter, men enten kjenner ikke kommunens folk til tiltaket, eller så finnes det ikke noe informasjonsmaterieill.

Når vi ser hva som kommer frem i media både med tanke på tilbud i sykehjem, om hjemsendelsessituasjoner ved utskrivelse fra sykehus, etc., så er vi ikke i tvil om at "Vern for eldre" trengs og må fremheves. Tar vi så med dette med vold mot eldre, så er det rett og slett en skam at ikke mer skjer. Vi vet at 25 % av de eldre utsettes for vold og overgrep. Men her er nok mørketallene enda større enn for resten av befolkningen.

Gang på gang møtes vi av holdningen fra sentrale politikere om at dersom man ikke er fornøyd, må man klage. Ikke alle eldre makter dette, ikke alle eldre har pårørende som vil ta opp kampen, og ikke alle eldre ønsker å benytte media som en løsning for å oppnå bedring. Klagebehandling tar tid – tid har ikke de eldre all verdens av, faktisk.

Er du opptatt av dette? Spør kommunen din om hva de gjør – og send oss gjerne den informasjonen.

Så kan vi kanskje sammen få dette flotte tiltaket opp av "hengemyra".

K&F's BEREDSKAPSUTVALG

Av: Anne-Sophie W. Bondeson, Beredskapsutvalget

SKAL DU TIL UTLANDET? HAR DU LAGRET ICE – NUMMER PÅ MOBILEN DIN?

ICE står for In Case of Emergency, og er spesielt viktig hvis det skjer en ulykke når du er i utlandet, hvis du blir hardt skadet, mister bevisstheten og ikke kan gjøre rede for deg.

Mange har blitt oppfordret – på «kjedebrev» på facebook og av kjente – til å lagre ICE -telefonnumre til pårørende/ nærmeste familie på mobilen, for at andre, legevakten og ambulansefolk raskest mulig skal kunne komme i kontakt med familien. Det er et privat initiativ, som oppstod i USA, men det er ikke blitt gitt en anbefaling om dette fra det offentlige i Norge.

I Norge ser ikke sykehusene og ambulansetjenesten det så viktig å ha ICE-nummer på mobilen, og kommunikasjonssjef for Allmennelegevakta i Oslo kommune, Christian Ekker Larsen, har uttalt til NRK at: «Dette er ikke noe vi har sendt ut, og det er ingen her som bruker ICE-nummer. I de fleste tilfellene kan politiet bistå». De advarer ikke mot lagring av nummer, men bruker det ikke.

Det skader ikke å ha lagret ICE-nummer når en er i Norge!

Det kan være livsviktig å ha i utlandet!

ØVE, ØVE, JEVT OG TRUTT, DET ER TINGEN...

K&F tillitsvalgte på TOTALFORSVARSKONFERANSEN 22.04.13

Det var mange aktive damer fra K&F, inkludert hele Beredskapsutvalget, som deltok i den ærverdige Fanehallen på Akershus Festning. Over 100 interesserte fikk høre dyktige forelesere legge frem syn på hva som er viktig for å heve totalforsvaret. Vi er alle en del av totalforsvaret. De fleste av oss, og KFB, er en del av det sivile forsvaret, og jo bedre rustet vi er, jo bedre kan vi møte en krise, et angrep, terror og katastrofer. Foreleserne trakk frem behovet for samarbeid, og nødvendigheten av å forstå hva det innebærer å øve sammen, og lære av øvelsene. Vi frivillige organisasjoner må trekkes mer inn og delta på øvelsene. Vi har deltatt på flere øvelser som Osloøvelsen, Barents Rescue, Skagen og Starumøvelsen, og vil bli invitert til å delta på flere øvelser. Det gir en god

innsikt i deler av beredskapen og er opplevelsesrikt. Vi i Beredskapsutvalget har derfor denne oppfordringen til våre medlemmer:

MELD DEG PÅ NÅR DU FÅR / SER EN INVITASJON TIL Å DELTA PÅ EN ØVELSE!

RESOLUSJON BEREDSKAP

Barn må få øve på beredskapssituasjoner – kommunene må trene på sine kriseplaner

Det er årlige brannøvelser i barnehager og skoler, og dette er bra. Men hva med situasjoner der elevene ikke kan komme hjem etter endt skoledag? Blir det gjennomført årlige øvelser i dette? Flere kommuner har planer om hvor elevene skal overnatte og hvor nødvendig utstyr skal skaffes fra. Men hvor mange har gjennomført øvelse i dette?

Denne vinteren, som andre vintre og også andre årstider, har veier blitt stengt. Grunnene har vært enorme snømengder, ras eller flom. Bygder og tettsteder har igjen opplevd å være isolert. Slike situasjoner kan medføre at barns skolevei rammes. Da handler det om å sette i verk kriseplaner. Kommunene skal ha slike. Vår erfaring er at dette er planer som ligger godt plantet i skrivebordsskuffene. Barna kjenner ikke til planene – de øver ikke. Dette må endres!

Kvinner Frivillige Beredskap (KFB) mener det er på høy tid å tørke støv av disse planene.

Vi krever:

Årlige øvelser på kriseovernatting for elevene for å teste at planene fungerer og at elevene blir kjent med hvordan de skal forholde seg. Det som ikke fungerer kan korrigeres og bedres. Da er man forberedt dersom det skulle bli behov for å bruke disse kriseplanene.

Kommuner som ikke har utarbeidet slike kriseplaner pålegges å utarbeide dette snarest.

ANNE-LISE JOHNSEN, K&F, GJENVALGT SOM LEDER AV KFB PÅ ÅRSMØTET TIL KFB

Vi var mange K&F representanter til stede på årsmøtet til Kvinner Frivillige Beredskap. Alle var engasjerte, og mange kom med innlegg. Vår forbundsleder hadde flere forslag som ble vedtatt.

Det ene var heving av bevilgninger til fylkene, hvilket bidrar til å støtte fylkene i deres viktige arbeid. K&F har nå fylkeskontakter i mange fylker, som Hordaland, Møre og Romsdal, Oppland, Rogaland og Østfold. K&F er også representert i valgkomiteen med Bjarnhild Hodneland, og varamennene Anne Hatlevik og undertegnede. Elisabeth Rusdal satte også frem et resolusjonsforslag angående «Øving av planer» i forbindelse med at skolebarn ikke kan komme hjem etter endt skoledag på grunn av ras, flom, innstilling av ferger o.l. Alle kommuner skal ha slike planer, men det er viktig at det øves, så alt er tilrettelagt og at barna blir trygge på hvordan de skal forholde seg i slike situasjoner.

Anne-Lise Johnsen ble enstemmig gjenvalgt som leder av KFB, og det kan vi være stolte av. Det er en styrke for K&F og KFB, spesielt er det viktig i kommende periode da vi skal innføre nye ordninger og vedtekter. KFB trenger også kontinuitet da to organisasjoner, NBK og NHL, har meldt seg ut av KFB, og vi får nye organisasjoner inn i paraplyorganisasjonen.

EGENBEREDSKAP I HJEMMET

Kvinner Frivillige Beredskap (KFB) har nylig utgitt en ny brosjyre om egenberedskap i hjemmet. Brosjyren er gratis og kan fås tilsendt ved henvendelse til KFB. E-post: kfb@kfb.no.

TILBUD TIL BARN I VÅRE BARNEHAGER

Selv om vi nå er i sommerhalvåret og det er lyst ute så er det på tide å planlegge litt for høsten. Gjennom vår samarbeidspartner – Codan forsikring – kan barnehager drevet av våre lag få refleksvester til barna i barnehagen.

Ta kontakt med sekretariatet så får du mer informasjon om hvordan du skal gå frem.

Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund

Tilbud !

- ___ Handlenett, sort m/hvitt trykk før **kr. 75,-** nå **kr. 50,-**
- ___ Nett i bomull m/skulderhank, lite, sort m/hvitt trykk **kr. 40,-**
- ___ T-skjorte hvit m/lite farget emblem str. L, XL, XXL **Før kr. 130,- nå kr. 60,-**
- ___ Aktivitetskalender før **kr. 100,-** pr. stk. nå **kr. 25,-**
- ___ Melodibok før **kr. 75,-** nå **kr. 50,-**
- ___ K&Fs skrivebok m/linjer nå **kr. 40,-**

Profileringsartikler med emblem:

Norges Kvinne- og Familieforbund

- ___ Sentrimento telysestake (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr 250,-**
- ___ Sans vase (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr 350,-**
- ___ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, L, XL, XXL **kr. 130,-**
- ___ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. **kr. 130,-**
- ___ Smykkenål i sølv **kr. 395,-**
- ___ K&F-pin **kr. 15,-**
- ___ Bordfane m/farget emblem **kr. 90,-** Stativ til bordfane **kr. 100,-**
- ___ Lagledernål **kr. 190,-**

Studieplaner registrert i Studieforbundet næring og samfunn

- ___ Prinsippprogrammet
- ___ Vi forbereder oss til Landsmøte
- ___ Bruk av K&Fs hjemmesider er under arbeid

Skrivepapir, konvolutter o.l. m/emblem: Norges Kvinne- og Familieforbund

- ___ Skrivepapir m/emblem A4, farger, 50 ark **kr. 100,-**
- ___ Møteplakat, A4, 4 farger 50 stk. **kr. 100,-**
- ___ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. **kr. 60,-**

Hefter, bøker, trykksaker

- ___ Diktsamling, Hold drømmen levende, Helene Freilem Klingberg **kr. 130,-**
- ___ Bok, Gøy på landet, Anne Enger **kr. 95,-**
- ___ Bok, M. Bolstad: "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" **kr. 80,-**
- ___ Vedtekter **kr. 25,-**
- ___ Tillitskvinnemappen, hele **kr. 150,-** innhold **kr. 90,-** perm **kr. 60,-**
- ___ Prinsippprogram inkl. studieplan **kr. 100,-**
- ___ Tillitskvinnebevis **kr. 5,-**
- ___ Diplom, A4, **kr. 15,-**
- ___ Plakat m/emblem 50x65 cm. **Gratis**
- ___ Abonnement på Sentral-og Landsstyreprotokoller (pr.år) **kr. 275,-**
- ___ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) **kr. 150,-**

Informasjonsmaterieill

- ___ Tidligere numre av medlemsbladet: **Gratis**
- ___ Folder: "Hvordan kan du støtte arbeidet for en bedre familiepolitikk..." **Gratis**
- ___ Løpeseddel: "Familiens fremtid - vårt felles ansvar" **Gratis**
- ___ Innmeldingsskjemaer, **Gratis**

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger.

Navn/lag:

.....

Adresse:

.....

Postnr./-sted:

.....

Vi ber om å motta materiellet innen:.....

KUPONGEN SENDES:

Norges Kvinne- og familieforbund
Stortingsgaten 12
0161 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

Faks: 22 47 83 99

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Hvitt skjerf med logo

Skjerfet er laget av hvit silke og har K&Fs logo påsatt i sort, behagelig å ha på både sommer som vinter, **pris kr. 130,-**

K&Fs T-skjorte

T-skjorte i 100% kjemmet bomull, sort med godt synlig emblem i hvitt. Finnes i str. M, L, XL og XXL. **Kr. 130,-**

Kun kr. 50,-

K&Fs Handlenett

Kjøp K&Fs handlenett og støtt forbundet samtidig som du sparer miljøet for plastnett fra butikken! **Kun kr. 50,-**
Vi har rikelig av disse på lager.

Sentimento telysestake

med K&Fs logo, 62 mm 135 mm. **Kr. 250,-**

Sans Vase med K&Fs logo

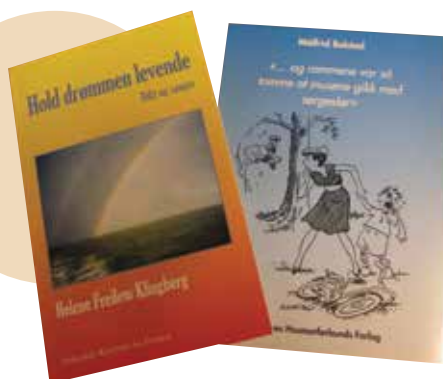
135 mm. **Kr. 350,-**

Kun kr. 40,-

Skrivebok

Skrivebok/kladdebok i A5 format med linjer, praktisk til bruk på lags-, kretsmøter og lignende. **Kun kr. 40,- pr. stk.**

Diktsamlingen "Hold drømmen levende" til **kr 130,-**
"... og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" til **kr 80,-**

Liste over K&Fs tillitskvinner

SENTRALSTYRET

FORBUNDSLEDER

Elisabeth Rusdal
Tlf: 91 32 81 64 (m)
Skogveien 41, 1368 Stabekk
E-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no

NESTLEDER

Sonja Kjølraug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf: 97 51 59 71 (m)
E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no

MEDLEM

Eldbjørg Gunnarson
Tlf: 55 53 11 94 (p) 97 98 37 91 (m)
Morvikbrekkene 31, 5124 Morvik
E-post: eldbgu@online.no

MEDLEM

Anne Enger
Tlf: 91 17 92 87 (p)
Fjellveien 70, 3518 Hønefoss
E-post: a-enger2@online.no

MEDLEM

Olaug Tveit Pedersen
Nordvikveien 45, 4085 Hundvåg
Tlf 91 38 21 24 m
E-post: olaug.t.pedersen@lyse.net

MEDLEM

Liv Holst
Tlf: 66 84 66 10 (p) 95 77 54 34 (m)
Kirkeveien 56C, 1395 Hvalstad
E-post: livholst@online.no

MEDLEM

Else Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf 37 27 86 88 (priv)
E-post: else.angeltveit@online.no

1. VARAMEDLEM

Wenche Rolstad
Tlf: 61 33 41 18 (p) 40 24 48 96 (m)
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
E-post: wrwenche@gmail.com

2. VARAMEDLEM

Wenche Hoel
Tlf: 91 16 34 49 (m)
Havnepromenaden 46, 9405 Harstad
E-post: we.hoel@gmail.com

KRETSLEDERE

AKERSHUS

Solvor Larsen
Tlf: 64 86 64 74 (p) 97 09 91 04 (m)
Sloratoppen 154, 1405 Langhus
E-post: so.larsen@online.no

AUST-AGDER

Postmottak
Esther Haugland
Oggevatn, 4730 Vatnestrøm
Tlf: 48 14 01 23
E-post: harr-h@online.no

BERGEN/MIDTHORDLAND

Postkontakt Solveig Thomassen
Lyshovden 52,
5148 Fyllingsdalen
e-post: sthomas@online.no
tlf.: 55 15 06 00/ 92 61 36 13

FINNMARK

Postkontakt Hedvig Hansen
Tlf: 95 18 35 28 (m)
Postboks 142, 9770 Mehamn
E-post: hedvig.hansen@politiet.no

HEDMARK

Anne Lise Bryhn
Tlf: 62 41 70 53 (p)
Mogopveien 23, 2409 Elverum
E-post: anli-bry@online.no

HORDALAND

Sigrunn Strøm
PB. 6, 5318 Strusshamn
e-post: sigrunn.strom@gmail.com
tlf.: 56 14 24 95/ 95 94 32 13

HÅLOGALAND

Fungerende kretsleder:
Gunn Evjen
Evjen. 8056 Saltstraumen
p: 948 31 112
gunnda@live.no

NEDRE BUSKERUD

NORDMØRE

Anne-Lise Johnsen
Tlf: 71 29 81 56 (p) 71 29 61 84 (a)
41 24 86 64 (m)
6494 Vevang
E-post: kirkeverge@eidemenighet.no

NORD-TRØNDELAG

Anne M. Egggestøl
Elvalandet, 7810 Namsos
Tlf.: 91 69 39 20
E-post: anne.egggestol@ntebb.no

OPPLAND

Wenche Rolstad
Tlf: 61 33 41 18 (p) 40 24 48 96 (m)
Skarimoen 32, 3520 Jevnaker
E-post: wrwenche@gmail.com

OSLO

Liv Aasa Holm Sørkedalsveien 210,
0754 OSLO
Mobil: 95 16 35 24
E-post: livaaaholm@gmail.com

ROGALAND

Ingebjørg Rasmussen
Tlf: 51 55 62 51 (p) 98 82 40 18 (m)
Anton Brøggergate 15, 4041 Hafersfjord
E-post: ira-1@broadpark.no

SOGN OG FJORDANE

Aina Alfredsen Førde
Tlf: 47 33 75 65 (m)
Ytrehus, 6723 Svelgen
E-post: ain-f@online.no

SUNNMØRE OG ROMSDAL

Oddlaug Hovdenak
Tlf: 95 12 47 53 (p)
Hovdenakken, 6456 Skåla
E-post: oddlaug.hovdenak@mr fylke.no

SØR-TRØNDELAG

Britt Westberg, 7370 Brekkebygd
mob: 93 20 49 61
briwest@online.no

VEST-AGDER

Eva Ousbey
Tlf: 38 26 58 00
Neseveien 38, 4514 Mandal
E-post: ousbey@online.no

VESTFOLD

Unni Mortensen
Belesvei 30
3152 Tolvsrød
Tlf.: 33 32 82 79
E-postkontakt:
Eva Sæther, eva-sa@online.no

ØSTFOLD

Anne-Marthe Rust, Engholmveien 12C
1560 Larkollen, Tlf. 90 86 83 55
Postkontakt Tone Holene
E-post: tone.holene@gmail.com

ØVRE BUSKERUD

Bente Kaugerud
Tlf: 32 71 47 84 (p) 41 43 01 20 (m)
Skogly, 3359 Eggedal
E-post: bkkaug@online.no

KONTROLLKOMITÉEN

LEDER

Kristin Hansen
Mukerudåsen 22 E
1165 Oslo
Tlf 90564730

VALGKOMITÉEN

Leder valgkomitéen:
Kari Lahn Knudsen
Håsteinsgt. 30, 5163 Laksevåg
Epost: kariknu@online.no
Tlf 47673983

PRINSIPPROGRAMKOMITÉEN

LEDER

Eldbjørg Gunnarson
Tlf: 55 53 11 94 (p) 97 98 37 91 (m)
Morvikbrekkene 31, 5124 Morvik
E-post: eldbgu@online.no

INTERNASJONALT UTVALG

LEDER

Kristin Hansen
Mukerudåsen 22 E 1165 Oslo
Tlf: 90564730
E-post: krihan6@online.no

Flyttet siden sist? Husk å sende oss din nye adresse.

PROSJEKTLEDER

Anne Marit Hovstad
Tlf: 37 04 14 48 (p) 95 87 79 09 (m)
Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
E-post: annemarit@hovstad.com

NORDENS KVINNEFORBUND

2. REPRESENTANT

Sonja Kjørlaus
Tlf: 97 51 59 71 (m)
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no

ACWW REPRESENTANT

Elisabeth Rusdal
Tlf: 91 32 81 64 (m)
Skogveien 41, 1368 Stabekk
E-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no

BEREDSKAPSUTVALGET

LEDER

Anne-Sophie W. Bondeson
Tlf: 95 89 87 11 (m)
Grindveien 4, 1640 Råde
E-post: bondeson@yahoo.no

STUDIEFORBUNDET NÆRING- OG SAMFUNN

Postboks 9188 Grønland, 0134 Oslo
Tlf: 24 14 11 50
Epost: populus@populus.no

SEKRETARIATET

Norges Kvinne- og familieforbund
Stortingsgaten 12, 0157 Oslo
Tlf: 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no
www.kvinnerogfamilie.no

KVINNERS FRIVILLIGE BEREDSKAP

Skippergata 17, 4. etg., Postboks 796 Sentrum, 0106 Oslo
Tlf: 22 47 82 60/23 09 34 58
E-post:

FOKUS

Forum for Kvinner og Utvikling spørsmål
Storgata 11, 0155 Oslo
Tlf: 23 01 03 00
E-post: fokus@fokuskvinner.no

**ABONNER PÅ
MEDLEMSBLADET
3 UTGAVER
I 2013**

Kun
kr 150.-

K&FS MEDLEMSFORDELER

RICA-HOTELS

Samarbeidsavtalen kan gir rabatterte priser på arrangementer og overnattinger. Døgnprisen og rabatten varierer, be om et godt tilbud. Ved bestilling må egen kode benyttes, som medlemmer får ved å kontakte sekretariatet eller sitt lokallag.

CODAN FORSIKRING

Avtalen gir rett til forsikring på gunstige vilkår. Medlemmer og ansatte får 5 % på ordinære priser på alle private forsikringsprodukter. Med tre produkter, hvorav ett hovedprodukt, får man totalkunderabatt på 10 %. Samlet vil man kunne få inntil 15 % rabatt per i dag.

JURIDISK BISTAND

Samarbeidsavtalen med Langseth Advokatfirma DA gir K&Fs medlemmer en gratis første henvendelse, begrenset opptil 20 minutter, via telefon, e-post eller møte. Deretter gis 15 % rabatt på fast timepris.

MØLLERS TRAN

Til rabattert pris.

Dette er Norges Kvinne- og familieforbund

Som medlem får du:

- Tilbud om advokatbistand
- Gunstig tilbud hos Codan forsikring
- Rabatt ved overnatting på Rica hotell
- Medlemsbladet Kvinner & Familie 3 ganger i året
- Medlemstilbud på abonnement av Møllers Omega 3
- Tilbud om kurs, konferanser, reiser mm. Gjennom ditt lokallag/krets

Ditt medlemskap er viktig! Våre arbeidsområder er:

- Kvinners helse
- Mat og helse
- Et varmere samfunn
- Flerkulturelt arbeid i Norge

Synes du at en av de aller viktigste oppgavene i samfunnet er å gi barna et godt å trygt oppvekstmiljø? Og vil du gjerne ha mer tid til barna dine uten at det går utover økonomi og yrkeskarriere? Da kan Norges Kvinne- og familieforbund være noe for deg!

Målet er samfunnspåvirkning i kvinne og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

Våre satsningsområder er: **Kvinnepolitikk • Familiepolitikk • Miljø- og forbrukerpolitikk • Internasjonalt samarbeid**

Klipp ut

Jeg ønsker medlemskap i Norges Kvinne- og familieforbund

NAVN:

ADRESSE:

POSTNR.-/STED::

LOKALLAG:

E-POST:

**INNMELDINGEN
SENDES:**

Norges Kvinne- og
familieforbund
Stortingsgaten 12,
0157 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99